

Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі) Методичні матеріали

**Проектування і збереження
територій мережі Емеральд
(Смарагдової мережі)
Методичні матеріали**

Василюк О., Борисенко К., Куземко А., Марущак О., Тестов П., Гриник Є. Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали / Кол. авт., під ред. Куземко А. А., Борисенко К. А. – Київ: «LAT & K», 2019. – 78 с.

ISBN 978-617-7061-75-4

Автори: Олексій Василюк, Катерина Борисенко, Анна Куземко Олексій Марущак, Петро Тестов, Егор Гриник

Редакція: Анна Куземко, Катерина Борисенко.

Макет: Надія Антонова.

Підготовка мап: Марія Савченко.

Фото на обкладинці: Misha Reme CC-BY-SA-4.0.

Книга містить довідкову та методичну інформацію щодо проектування територій для включення у мережу Емеральд (Смарагдову мережу) України, а також інформацію про доступні на цей час інструменти збереження територій, які вже включені до цієї мережі. Видання буде корисним для професійних біологів, натуралістів-аматорів, краєзнавців, органів місцевого самоврядування.

Видання «Проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали» є доступним на ліцензії Creative Commons «із зазначенням авторства – поширення на тих самих умовах 4.0 Міжнародна» (CC BY-SA 4.0). Певні авторські права застережені громадськими організаціями «Фундація Природна Спадщина» (Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze) та «Українська природоохоронна група» (Ukrainian Nature Conservation Group).

Книгу видано в рамках польсько-українського проекту «Розвиток громадських екологічних організацій та їх співпраці для розширення мережі Емеральд в Україні» (RITA-2018-12 «Rozwój ekologicznych organizacji pozarządowych i ich współpracy z naukowcami na rzecz poszerzenia sieci Emerald na Ukrainie»), що реалізується Фундацією Природна Спадщина (Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze) та ГО «Українська природоохоронна група» (Ukrainian Nature Conservation Group), що фінансується Польсько-Американським Фондом Свободи в рамках програми RITA – «Зміни в регіоні», яку реалізує Фонд «Освіта для демократії».

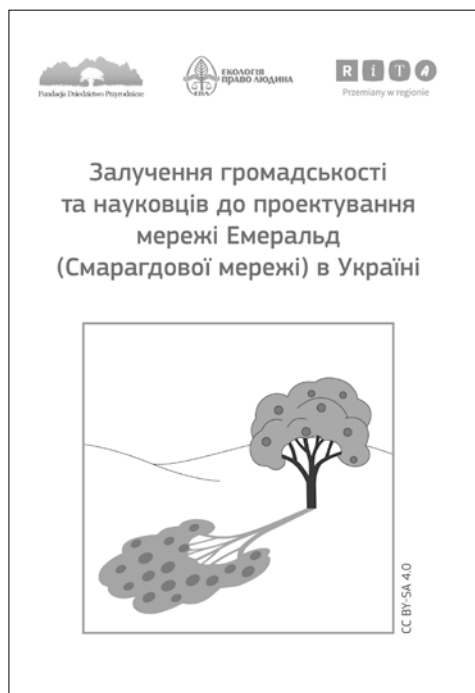
Дозволяється копіювати і розповсюджувати матеріал у будь-якому вигляді чи форматі – за умови збереження даної інформації, в тому числі інформації про ліцензію, що застосовується, власників авторських прав та про проект «Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні». Зміст ліцензії є доступним за посиланням: [wps://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.uk](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.uk)

Зміст

Наші видання.....	4
Вступ.....	7
Словник вибраних термінів.....	8
Передумови створення мережі Емеральд.....	10
Засади створення мережі Емеральд.....	12
Процедура формування Мережі Емеральд.....	15
Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд.....	17
Участь громадськості у біогеографічних семінарах з оцінки достатності мережі Емеральд в Україні для охорони видів і оселищ.....	22
Зв'язок мережі Емеральд із мережею Natura 2000.....	25
«Тіньовий список» територій мережі Емеральд в Україні.....	26
Як долучитись до проектування мережі Емеральд?.....	28
Доповнення переліків видів і оселищ, для яких розбудовується мережа Емеральд.....	39
Збереження територій мережі Емеральд.....	50
1. Мережа Емеральд і процес здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД).....	50
2. Скарги щодо загрози збереження видів і оселищ.....	53
3. Використання планів лісонасаджень для польової та камеральної роботи з проектування та охорони територій мережі Емеральд.....	54
Наше бачення розвитку мережі Емеральд в Україні.....	56
Корисні посилання.....	57
Додаток 1. Зведена таблиця по видам рослин і тварин (крім птахів) та оселищам із Резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції, для яких Україна створює мережу Емеральд (Смарагдова мережу) у розрізі біогеографічних регіонів.....	58
Додаток 2. Список видів птахів із Резолюції 6 Бернської конвенції, для яких створюється мережа Емеральд (Смарагдова мережа) в Україні.....	70
Додаток 3. Приклад скарги до Бернської конвенції.....	73

Наші видання:

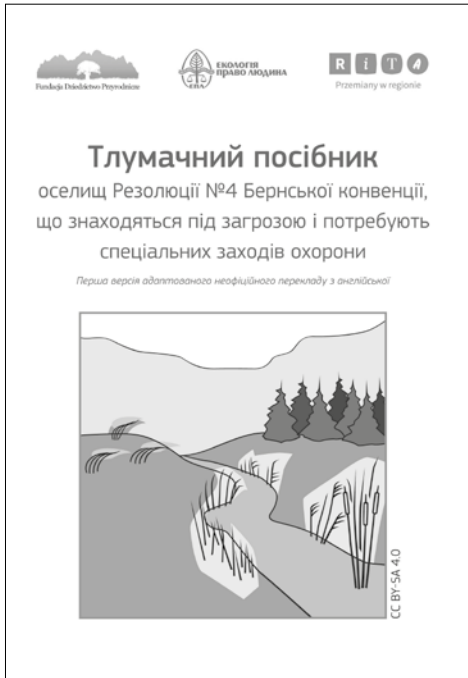
Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні / Полянська К.В., Борисенко К.А., Павлачик П. (Paweł Pawlaczuk), Василюк О. В., Марущак О. Ю., Ширяєва Д. В., Куземко А. А., Оскирко О. С. та ін. / під ред. д.б.н. А. Куземко. – Київ, 2017. – 304 с.

Книга узагальнює інформацію про основні засади проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі); включає аналіз її проектування в Україні; містить першу версію «тіньового списку» територій, які пропонується громадськістю для включення у Мережу та пропозиції щодо організації подальшої роботи по формуванню Мережі. Робота по проектуванню Мережі може поєднати зусилля сотень зацікавлених науковців і громадських активістів, тому книга також містить інструкції для науковців та експертів, що бажають долучитись до подальшого проектування Мережі в Україні. Також, книга містить розділ про досвід Польщі у формуванні «тіньового списку» територій Natura 2000 та опис прикладів, яким саме чином мережа Natura 2000 дозволяє охороняти природу в Польщі. Видання стане помічником для кожного, хто вболіває за охорону природи в Україні та бажає долучитись до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі).

PDF-версія книги доступна на ліцензії Creative Commons «із зазначенням авторства – поширення на тих самих умовах «4.0 Міжнародна» (CC BY-SA 4.0) за посиланням: <https://goo.gl/xuDz9x>

Тлумачний посібник оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони. Третій проект версії 2015 року. Адаптований неофіційний переклад з англійської / укладачі: А.Куземко, С. Садогурська, К. Борисенко, О. Василюка – Київ, 2017. – 124 с.

Посібник покликаний надати можливість залученням у процес проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні ідентифікувати на місцевості типи оселищ, перелічені у резолюції №4 Бернської конвенції, а також забезпечити максимальний рівень узгодження у тлумаченні типів оселищ між країнами. Адаптований український переклад Тлумачного посібника оселищ включає типи оселищ, що були затверджені у довідкових переліках (Reference lists) для України під час біогеографічних семінарів у 2016 році. Видання буде корисним для професійних біологів, працівників установ природно-заповідного фонду, викладачів та студентів природничих спеціальностей, краєзнавців, спеціалістів з охорони природи та активістів громадських організацій.

PDF-версія книги доступна на ліцензії Creative Commons «із зазначенням авторства – поширення на тих самих умовах «4.0 Міжнародна» (CC BY-SA 4.0) за посиланням: <https://goo.gl/KbE1aC>

Смарагдова мережа Донецької області / Василюк О.В., Спінова Ю.О., Садогурська С.С., Бронскова О.М., Казарінова Г.О., Бронсков О.І., Гончаров Г.Л., Чусова О.О., Яроцька М.О, Куземко А.А., Вашеняк Ю.А., Щерба Ю. – Харків, 2018. – 104 с.

«Смарагдова мережа Донецької області» є першим в своєму роді регіональним виданням, присвяченим формуванню Смарагдової мережі. Передусім, книга містить базову інформацію про саму мережу, процедуру її створення та функціонування. Також, у виданні зібрана інформація про всі існуючі території Смарагдової мережі, території, що знаходяться на етапі проектування, та ті, що лише розглядаються як перспективні, але до цього часу робота щодо них ще не почалась. Ця інформація в узагальненому вигляді публікується вперше. Видання розраховане на широке коло читачів: науковців, природоохоронців, працівників установ природно-заповідного фонду, студентів та викладачів природничих спеціальностей, вчителів, учнів та краєзнавців. Також, без сумніву, видання буде корисним для представників об'єднаних територіальних громад, в межах яких розміщені існуючі та проєктовані території мережі Емеральд.

PDF-версія книги доступна за посиланням: <https://goo.gl/aZZjgc>

Вступ

Створення мережі Емеральд (Смарагдової мережі), як частини все-європейської екологічної мережі, впроваджується в рамках виконання положень ратифікованої Україною **Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (далі – Бернська конвенція)**. Для України створення мережі Емеральд є також частиною євроінтеграційного процесу – підготовкою нашої держави до переходу на європейське екологічне законодавство. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом¹ передбачає, що законодавство України буде наближене до законодавства ЄС. Підписавши Угоду, Україна зобов'язалась, серед іншого, до 1 вересня 2021 року завершити роботу по проектуванню мережі Емеральд та впровадити заходи щодо захисту та управління територіями, які будуть включені до її складу.

Мережа Емеральд (Смарагдова мережа, Emerald Network) – це мережа, що включає Території Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI, далі – **території (об'єкти) мережі Емеральд**). Мережа Емеральд проектується в державах, які є сторонами Бернської конвенції (всього 26 держав), у країнах Європейського Союзу на виконання Бернської конвенції створюється мережа Natura 2000, яка проектується за аналогічними принципами, що і мережа Емеральд, але використовує юридичні і фінансові інструменти ЄС.

У нашому виданні, поряд з терміном «Смарагдова мережа», який вже широко ввійшов в обіг в Україні, ми використовуємо і термін «мережа Емеральд», та для скорочення – просто «Мережа». Це зроблено для уникнення плутанини при спілкуванні із закордонними колегами, оскільки більшість країн вживають термін Emerald Network, в якій слово Emerald є власною назвою мережі, а не прикметником («смарагдова»).

Видання, яке ви тримаєте в руках, містить інформацію про засади проектування мережі Емеральд, оцінку достатності визначених територій Мережі, а також про можливості участі громадськості у процесі проектування Мережі та збереження її територій.

Робота по проектуванню мережі Емеральд в Україні може поєднати зусилля сотень зацікавлених науковців і громадських активістів, реалізувати знання регіональних експертів, працівників установ природно-заповідного фонду та інших знавців природи з користю для збереження біорізноманіття.

Просимо Вас уважно ознайомитись зі Словником вибраних термінів, перш ніж починати вивчення основного тексту видання.

1 *Повна назва – Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; текст Угоди: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011; Угоду було підписано 27 червня 2014 року та ратифіковано Україною 16 вересня 2014 року <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>.*

Словник вибраних термінів

Мережа Емеральд (Смарагдова мережа, Emerald Network) – природоохоронна (екологічна) мережа територій, що включає Території Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI) на загальноєвропейському рівні.

Мережа Natura 2000 (Natura 2000 Network) – мережа територій, визначених згідно з Пташиною Директивою (Special Protection Areas, SPAs) і Оселищною Директивою (Special Areas of Conservation, SACs) Європейського Союзу, щодо яких визначені та виконуються менеджмент-плани охорони видів і оселищ, включених у додатки до цих директив. Мережа Natura 2000 є основним інструментом для збереження біорізноманіття у Європейському Союзі².

Оселище (англ. habitat)³ – термін, розуміння визначення якого особливо важливо у роботі з темою мережі Емеральд та Бернською конвенцією в цілому, адже цей термін вживається одночасно в двох зовсім різних значеннях в різних документах Конвенції.

1. В розумінні Резолюції 6 Бернської конвенції, Пташиної директиви і Додатку II (а також Додатків IV та V) Оселищної Директиви, оселище виду – середовище, визначене певними абіотичними й біотичними факторами, в яких вид (природної фауни або флори) існує на будь-якій стадії свого життєвого циклу. *Наприклад, оселища птахів – це місця їх гніздування, харчування, зимівлі, міграційних скупчень; оселища риб – це місця їх нересту, нагулу, постійного мешкання тощо.*
2. В розумінні Резолюції 4 Бернської конвенції та Додатку I Оселищної Директиви, природне оселище (біотоп) – це суходільна або водна ділянка, природна або напівприродна, яка визначається за географічними, абіотичними та біотичними особливостями. *Приклади типів природних оселищ з Резолюції 4: «Чагарники на приморських дюнах», «Постійні континентальні солоні та солонуваті озера, ставки та водойми», «Рівнинні та низькогірні сінокісні луки».*

Біогеографічний підхід означає, що оцінка достатності мережі Емеральд проводиться в межах біогеографічних регіонів.

Біогеографічний регіон – це територія з відносно однорідними екологічними умовами та подібними характеристиками. Поділ на біогеографічні регіони застосовується при проектуванні мережі Natura 2000 в країнах-членах ЄС та при проектуванні мережі Емеральд в інших країнах. Основою для підготовки мапи біогеографічних регіонів була цифрова версія «Мапи природної рослинності країн-членів Європейського співтовариства та Ради Європи»⁴.

2 Natura 2000 data – the European network of protected sites – <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-8>

3 *Наводиться визначення у розумінні Резолюцій Бернської конвенції, а також Додатків Пташиної та Оселищної директив.*

4 The Indicative Map of European Biogeographical Regions: Methodology and development. ETC/BD, Paris, February 2006 – <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/biogeographical-regions-europe-2005/methodology-description-pdf-format/methodology-description-pdf-format/download>

Стандартна Форма Даних (Standard Data Form, SDF) території мережі Емеральд – це затверджена форма опису територій Мережі, яка заповнюється для кожної території, що пропонується до включення у Мережу. Оформлення SDF здійснюється шляхом ведення Бази даних мережі Емеральд за допомогою програми SDF-Manager, яка дозволяє накопичувати інформацію про види та оселища, а також про окремі території мережі Емеральд та генерувати оновлені файли SDF SDF всіх затверджених територій мереж Емеральд та Natura 2000 розміщені на сайті Європейської Екологічної Агенції: <http://emerald.eea.europa.eu/>.

Передумови створення мережі Емеральд

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (далі – Бернська конвенція або Конвенція) була відкрита для підписання 19 вересня 1979 року та набрала чинності 1 червня 1982 року⁵. На цей час до Конвенції приєдналась 51 сторона, включаючи Європейський Союз.

У 1996 році, із певними застереженнями, визначеними у Законі України №436/96-ВР від 29 жовтня 1996 року⁶ до сторін Бернської конвенції приєдналась і Україна⁷. Для нашої країни Конвенція набрала чинності 1 травня 1999 року.

Конвенція була ратифікована Україною із певними застереженнями. Так, Закон про її ратифікацію⁸, прийнятий Верховною Радою України в 1996 році, говорить наступне: «В Україні допускається в обмеженій кількості за умов відповідного контролю щодо таких видів тварин, перелічених у Додатку II до Конвенції: вибіркоче регулювання чисельності вовка (*Canis lupus*) та ведмедя бурого (*Ursus arctos*) з метою запобігання негативному впливу їх на популяції інших видів, серйозній шкоді худобі та іншим об'єктам власності; добування дупеля (*Gallinago media*) у зв'язку з достатньо великою чисельністю та розповсюдженістю. Також, Закон дозволив використання пасток та капканів для добування низки включених у додатки до Конвенції видів. Подальші зміни до законодавства, що відбулись після 1996 року, заборонили використання капканів⁹, у 2003 році до Червоної книги України включили ведмедя бурого¹⁰, а у 2009 році – дупеля¹¹. Таким чином, до нашого часу чинним залишається лише застереження щодо охорони вовка.

Керівним органом Бернської конвенції є **Постійний комітет (Standing Committee)**, який включає представників всіх сторін, а також держав-спостерігачів та низки орга-

5 Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, ETS No.104. – <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/104>

6 Закон України «Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 50, ст.278. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436/96-%D0%B2%D1%80>

7 Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_032

8 Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 50, ст.278

9 Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі)» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1832-19>

10 *Ведмідь бурий став першим видом, занесеним до Червоної книги України за поданням громадськості (у 2003 р., завдяки зусиллям івано-франківської Асоціації «Наш Дім»);* Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України 28.05.2003 N 82-М «Про затвердження доповнень до Червоної книги України» // Офіційний вісник України, 2003, № 24 (27.06.2003) ст. 1167. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-03>

11 Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 17.06.2009 № 313 «Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), та видів тварин, що включені з Червоної книги України (тваринний світ)» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0627-09#n4>

нізацій. Постійний комітет збирається на щорічні засідання, на яких затверджує рекомендації про заходи, які необхідно вжити для досягнення цілей Конвенції, здійснює моніторинг виконання Конвенції. Також Постійний комітет затверджує включення до мережі Емеральд нових територій, які пропонують країни.

Секретаріат Бернської конвенції – допоміжний орган Конвенції, роботу якого забезпечує Рада Європи. До його функцій належить скликання нарад Постійного комітету, підготовка і розповсюдження всіх документів та звітів на його розгляд, а також документів для груп експертів та спеціальних робочих груп.¹²

Створення мережі Емеральд бере початок з Рекомендації 16 (1989 р.) Постійного комітету, у якій зазначено, що сторони Конвенції мають прийняти законодавчі або інші заходи для визначення територій мережі Емеральд (ASCI) та забезпечити їх збереження. Ці території мають відповідати одному або декільком наступним критеріям:

- a. значно сприяти виживанню видів, що знаходяться під загрозою зникнення, ендемічних видів або будь-яких видів, що перелічені в додатках I і II Конвенції;
- b. підтримувати значну кількість видів на території з високим видовим різноманіттям або підтримувати важливі популяції одного або декількох видів;
- c. містити важливий та/або репрезентативний приклад типів оселищ, що знаходяться під загрозою зникнення;
- d. містити видатний приклад конкретного типу оселища або мозаїки різних типів оселищ;
- e. бути важливим місцем для одного або декількох мігруючих видів;
- f. іншим способом істотно сприяти досягненню цілей Конвенції.

Не зважаючи на те, що Рекомендація 16 визначила критерії для ASCI ще у 1989 році, реальне проектування Мережі розпочалось лише у 1998 році, після прийняття Постійним комітетом Резолюції 5, яка дала Мережі офіційну назву – Emerald Network та створила для роботи з проектування цієї мережі групу експертів.

Рекомендація 16 (1989 р.), Резолюція 3 (1996 р.) та Резолюція 5 (1998 р.) Бернської конвенції надали початкові, але вузькі вказівки щодо того, як мають визначатися території мережі Емеральд. Оскільки в рамках Європейського Союзу з часу прийняття Оселищної (1992, Директива 92/43/ЄС «Про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори»¹³) та Пташиної (2009, Директива 2009/147/ЄС¹⁴) директив ЄС, розпочався процес формування мережі Natura 2000, виникла необхідність узгодити процес формування цих екологічних мереж, які мають спільну мету. У 2006 році розпочалось узгодження процедур включення ASCI до обох мереж. Передбачається, що території мережі Емеральд, розроблені за єдиними критеріями з територіями мережі Natura 2000, після приєднання держави до ЄС, отримуватимуть статус територій Natura 2000.

¹² <http://www.coe.int/en/web/bern-convention/institutions>

¹³ Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31992L0043>

¹⁴ Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32009L0147>

Засади створення мережі Емеральд

У 1996 р. Постійний комітет Бернської конвенції прийняв Резолюцію 4 - Перелік природних оселищ, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів щодо їхнього збереження (Listing endangered natural habitats requiring specific conservation measures¹⁵) та Резолюцію 6 – Перелік видів, що потребують спеціальних заходів збереження їхніх оселищ, включаючи мігруючі види (Listing the species requiring specific habitat conservation measures¹⁶). Списки видів тварин, рослин та оселищ у резолюціях 4 та 6 час від часу доповнюються за пропозиціями держав. Зведена таблиця по видам рослин і тварин (крім птахів) та оселищам, для яких Україна створює мережу Емеральд у розрізі біогеографічних регіонів міститься у Додатку 1 цієї книги. Список видів птахів, для яких створюється мережа Емеральд в Україні, наведений у Додатку 2.

Створення мережі Емеральд вважається одним з основних інструментів для виконання зобов'язань державами щодо збереження видів і оселищ, визначених Бернською конвенцією.

Фактично, включення територій до мережі Емеральд відбувається на підставі актуальних (за останні 10 років) наукових даних про наявність на цих територіях певної частки національної популяції видів із Резолюції 6 Бернської конвенції та/чи площ типів оселищ із Резолюції 4 Бернської конвенції. Реєстри видів і оселищ у зазначених резолюціях періодично доповнюються за пропозиціями сторін. В ідеалі, мережа Емеральд кожної країни має розроблятися на основі національної бази даних, яка містить в собі актуальні дані щодо поширення видів та оселищ з резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції.

Таким чином, до мережі Емеральд не можна включити будь-яку територію, навіть якщо вона вже має природоохоронний статус, визначений національним законодавством держави, якщо ця територія не відповідатиме зазначеним вище критеріям.

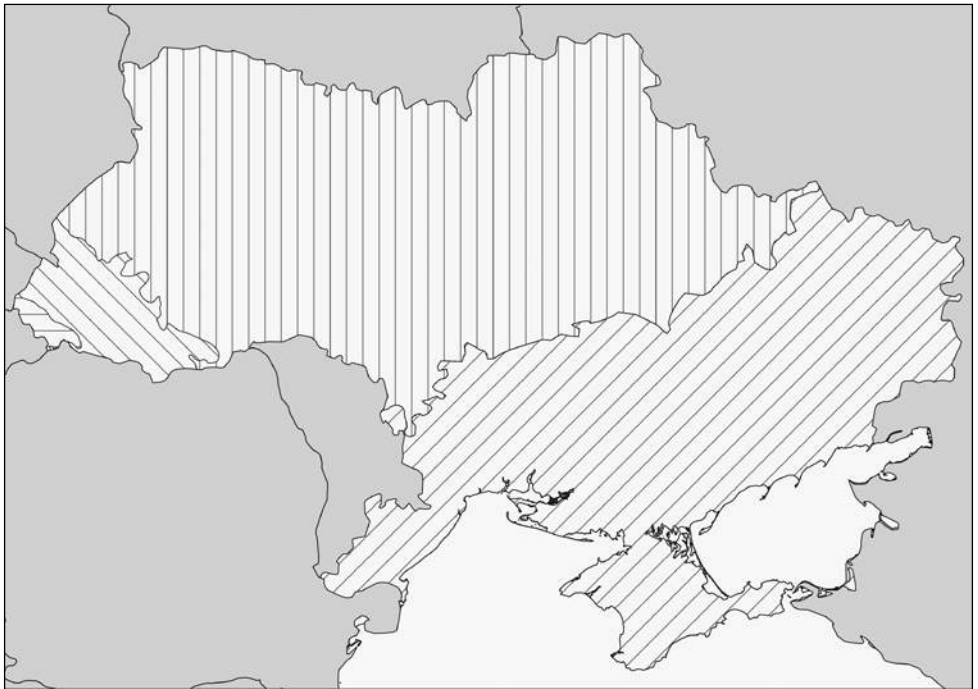
Включення територій до мережі Емеральд відбувається з використанням так званого біогеографічного підходу. **Біогеографічний підхід** означає, що оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд для довгострокового збереження видів і оселищ проводиться в межах біогеографічних регіонів. **Біогеографічний регіон** – це територія з відносно однорідними екологічними умовами та подібними характеристиками. Поділ на біогеографічні регіони застосовується при проектуванні мережі Natura 2000 в країнах-членах ЄС та при проектуванні мережі Емеральд в інших країнах.

На території України представлено чотири біогеографічних регіони: Континентальний (приблизно співпадає з Поліською та Лісостеповою природними зонами), Степовий (співпадає зі Степовою зоною та зоною субтропіків у Гірському Криму)¹⁷, Альпійський

15 <http://eunis.eea.europa.eu/references/2442>

16 <http://eunis.eea.europa.eu/references/2439>

17 На території України не був виділений окремо Чорноморський біогеографічний регіон, тому прибережна зона Чорного моря в Україні, а також весь Крим на даний час входять до складу Степового біогеографічного регіону.

Біогеографічні регіони України

	Континентальний		Альпійський
	Степовий		Панонський

(Українські Карпати) та Панонський, до якого входить рівнинна частина Закарпатської області.

Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд для досягнення кінцевої мети мережі Емеральд – забезпечення довготривалого збереження видів та оселищ Бернської конвенції, що потребують спеціальних заходів захисту (і перелічені у резолюціях 4 та 6 Бернської конвенції), також відбувається на біогеографічному рівні під час **біогеографічних семінарів**, які організовує Секретаріат Бернської конвенції по мірі доповнення мережі Емеральд в різних країнах.

Основна відмінність підходів, які застосовуються при створенні мережі Емеральд та територій природно-заповідного фонду полягає у тому, що до мережі Емеральд включаються лише території, які важливі для збереження видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції в розрізі біогеографічних регіонів, а рішення про включення

територій до мережі Емеральд, приймається лише на основі наукової інформації щодо присутності на таких територіях певної частки національної популяції видів чи площ оселищ із вищезазначених резолюцій, при цьому соціально-економічні, історичні, політичні та ін. обставини до уваги не беруться. Офіційне рішення про включення територій до мережі Емеральд приймається Постійним Комітетом Бернської конвенції за пропозицією держави – сторони Конвенції. Для кожної з територій мережі Емеральд у майбутньому буде розроблений менеджмент-план з метою збереження кожного з присутніх на його території видів та оселищ.

Може складатись враження, що мережа Емеральд охоплює лише невеликий перелік видів і оселищ, проте в дійсності, забезпечення їх охороною означатиме охорону практично всіх наявних в межах держави територій, що дійсно становлять цінність для охорони біорізноманіття.

Процедура формування Мережі Емеральд

У 2010 році Постійний комітет Бернської конвенції прийняв Критерії для оцінки національних списків запропонованих територій мережі Емеральд на біогеографічному рівні та процедуру перевірки та затвердження територій-кандидатів мережі Емеральд (Revised Criteria for assessing the National Lists of proposed Areas of Special Conservation Interest (ASCIs) at biogeographical level and procedure for examining and approving Emerald candidate sites). Цей документ є фундаментальною основою для ідентифікації та наукової оцінки територій, запропонованих сторонами Бернської конвенції для включення у мережу Емеральд, у ньому процес створення мережі Емеральд описується трьома етапами:

Етап I: Країни визначають перелік присутніх у їх межах видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції та обирають потенційні території, які підходять для забезпечення їх довготривалого збереження і надсилають до Секретаріату Бернської конвенції базу даних, що містить наукову інформацію про запропоновані території; вони набувають статусу територій-кандидатів до включення у мережу Емеральд за рішенням Постійного комітету Бернської конвенції.

Етап II: Оцінка ефективності визначеної мережі територій Емеральд, що здійснюється за біогеографічними принципом: по кожному виду/оселищу для кожного біогеографічного регіону. Коли цінність територій, запропонованих до включення у мережу Емеральд, для збереження видів та/або оселищ науково визначена, території-кандидати до включення у мережу Емеральд подаються до Постійного комітету Бернської конвенції, який офіційно затверджує їх включення до мережі Емеральд.

Етап III: На національному рівні затверджується перелік територій, включених у мережу Емеральд та запроваджуються заходи по їх менеджменту та моніторингу під контролем національних органів влади.

Через біогеографічний процес оцінки пропонує територій мережі Емеральд (етап II), може бути прийняте рішення щодо необхідності подальшої ідентифікації потенційних територій мережі Емеральд для забезпечення достатнього охоплення мережею Емеральд популяцій кожного з видів та достатньої площі рідкісних типів оселищ.

Коли території мережі Емеральд вже визначені державами, це не кінець роботи, а лише її початок, тому що державам рекомендується вживати ряд заходів (через законодавство чи іншим чином), щоб забезпечити належне управління територіями мережі Емеральд.

Створення мережі Емеральд є динамічним процесом, який потребує регулярного оновлення інформації. Ключову роль у цьому процесі відіграє наукова робота, яка включає польові дослідження та збір актуальних даних про розповсюдження видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 і відображення цих даних у ГІС та на картографічних матеріалах.

Загальний опис етапів створення мережі Емеральд

- Подання пропозицій щодо включення територій до мережі Емеральд національними органами влади
- Перевірка якості бази даних Секретаріатом Бернської конвенції
- Номінація Постійним комітетом Бернської конвенції запропонованих територій офіційними територіями-кандидатами мережі Емеральд
- Біогеографічний семінар, спрямований на оцінку достатності запропонованих територій мережі Емеральд
- У разі необхідності, подання оновленої бази даних та / або додаткових пропозицій щодо територій для включення у мережу Емеральд
- Подача остаточних пропозицій щодо включення територій до мережі Емеральд до Групи експертів з охоронюваних територій та екологічних мереж (GoEPAEN) для обговорення і далі до Постійного комітету Конвенції
- Офіційне затвердження територій мережі Емеральд Постійним комітетом Бернської конвенції та включення їх до Мережі
- Затвердження територій Емеральд на національному рівні
- Впровадження заходів із управління, звітування та моніторингу
- Звітування по менеджменту територій мережі Емеральд

Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд

Мета створення мережі Емеральд полягає в забезпеченні довготривалого збереження видів та оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції. Для досягнення цієї мети, зокрема, здійснюється оцінка достатності визначених територій Мережі.

Оцінка бази даних мережі Емеральд на національному рівні повинна розглядатися як цикл, що складається з наступних етапів:

1. Подання пропозицій у вигляді бази даних національними органами влади до Секретаріату Конвенції з використанням Єдиного сховища даних (Common Data Repository) Європейської Екологічної Агенції (European Environment Agency);
2. Перевірка якості бази даних Секретаріатом Бернської конвенції з подальшим виправленням неповноти та помилок сторонами;
3. Номінація Постійним комітетом Бернської конвенції запропонованих територій офіційними територіями-кандидатами до включення у мережу Емеральд;
4. Попередня оцінка, проведена Європейським тематичним центром з біологічного різноманіття Європейської Екологічної Агенції (далі – ЕЕАЕТС / BD), достатності запропонованого переліку територій мережі Емеральд по параметрам вид (оселище) / країна / біогеографічний регіон);
5. Наукове обговорення на регіональному біогеографічному семінарі та оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд;
6. У разі необхідності, пропонування включення додаткових територій до мережі Емеральд та оновлення бази даних національними органами влади;
7. Подання виправленої / доповненої бази даних;
8. Подання остаточного списку територій мережі Емеральд до GoEPAEN для обговорення;
9. Подання остаточного списку територій мережі Емеральд до Постійного комітету Бернської конвенції для затвердження.

Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд (далі – Оцінка) являє собою повторюваний процес. Висновки щодо недостатності національних пропозицій щодо включення територій до мережі Емеральд призведуть до необхідності пропонування нових територій до включення у неї або розширення затверджених раніше територій Мережі. З часом очікується розширення мережі Емеральд внаслідок поглиблення наукових знань та доповнення переліків видів і оселищ в резолюціях конвенції. У всіх випадках, повторно подані пропозиції щодо включення територій до Мережі будуть повторно оцінені з наданням оновлених висновків. Попередня оцінка достатності національних пропозицій щодо включення територій до Мережі є, по суті, науковою підготовкою до дискусій на біогеографічному семінарі. Вона виконується незалежною науковою установою (ЕЕА – ЕТС / BD). Попередня оцінка ґрунтується на аналізі останньої версії бази даних, що подана країною та наукових відомостей, що знаходяться в розпорядженні ЕЕА.

Перед проведенням оцінки готується попередній довідковий перелік видів та оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції для кожного біогеографічного регіону кожної країни на основі актуальної наукової інформації, для того, щоб показати, для яких саме видів і оселищ кожна країна зобов'язана визначати територій мережі Емеральд.

Внесок у досягнення сприятливого стану збереження для певних видів або типів оселищ за допомогою визначення певного переліку територій мережі Емеральд буде залежати не тільки від внутрішньої якості цих територій, але також від інтенсивності поточних або запропонованих заходів збереження для кожного оселища або виду, включаючи дії поза визначеними територіями Мережі. Оцінка повинна ґрунтуватися на внутрішній вартості запропонованих територій для кожного виду та типу оселища, з огляду на їхній потенційний внесок у визначену мету збереження, тобто збереження чи відновлення видів та оселищ до сприятливого стану збереження (Favourable Conservation Status).

Зрозуміло, що чинники, які мають відношення до оцінки достатності визначених територій мережі Емеральд для кожного виду та типу оселища, сильно відрізнятимуться у кожному випадку. Взагалі, Сторони Конвенції мають нести пропорційну відповідальність, щоб для найбільш рідкісних оселищ та видів європейського інтересу була присутня висока частка їх ресурсів (популяцій видів або площ оселищ) у Мережі (у деяких випадках – навіть до 100 %), тоді як для тих, які є більш розповсюдженими, в Мережу буде включена нижча пропорція їх ресурсу (наприклад, 20 %).

Результатами попередньої оцінки є: 1) проекти Довідкових переліків для видів та оселищ (draft Reference Lists for species and habitats); 2) проект Детальних висновків (draft Detailed Conclusions). Ці документи є основою обговорень на **біогеографічному семінарі**. Для полегшення обговорення під час семінару вони оприлюднюються на веб-сторінці Бернської конвенції не пізніше, ніж за два тижні до семінару. Також оприлюднюються мапи для територій Емеральд по видах та оселищах у розрізі біогеографічних регіонів та країн. На таких мапах території мережі Емеральд позначаються різними кольорами та літерами, залежно від того, яка частка національного ресурсу популяції виду чи площі оселища знаходиться на кожній із запропонованих територій Мережі (D: незначна, C: 0-2 %, B: 2-15 %, A: 15-100 %).

Регіональні біогеографічні семінари організуються за участю всіх Сторін, представлених у регіоні (наприклад, Західні Балкани, Південний Кавказ тощо; біогеографічні семінари у 2015-2016 роках для України були проведені спільно з Молдовою, Республікою Білорусь та Російською Федерацією (остання не є стороною Бернської конвенції, а є лише спостерігачем, що розробляє мережу Емеральд за власним бажанням в межах Європейської частини РФ), за умови, що всі вони надали базу даних мережі Емеральд належної якості, яка дозволить оцінити достатність територій Мережі, як описано вище.

Під час біогеографічних семінарів (далі – семінарів) обговорюються: 1) проекти Довідкових переліків для видів та оселищ; 2) достатність визначених територій мережі

Емеральд для забезпечення збереження кожного виду та оселища відповідно до узгоджених Довідкових переліків для видів та оселищ. Учасниками семінарів з оцінювання є делегація країни, представники Ради Європи, оцінювачі, НУО, незалежні експерти, спостерігачі.

Семінар проводиться у формі дискусії між зацікавленими сторонами, зазначеними вище, де мережа Емеральд оцінюється для кожного виду і оселища на рівні країни та біогеографічного регіону, відповідно до узгодженого Довідкового переліку для видів та оселищ.

Порядок обговорення на семінарі:

Голова зустрічі є представником Постійного комітету або Бюро Бернської конвенції і забезпечує наступний порядок надання слова сторонам дискусії:

1. Експерти / оцінювачі: представляють основні факти по кожному виду / оселищу у кожному біогеографічному регіоні та країні та запропонований висновок (якщо ситуація зрозуміла).
2. Делегація країни, яка може складатися з одного делегата, який представляє компетентний національний орган (у випадку України – Міністерство екології та природних ресурсів України), який супроводжується кількома науковими радниками.
3. Громадські організації (до даної категорії учасників семінару відносять всіх, хто бажає озвучити свої зауваження щодо оцінок, які пропонуються на семінарі, в тому числі науковців, які за власною ініціативою беруть в ньому участь).
4. Незалежні експерти (Голова зустрічі може закликати незалежного експерта, який запрошений взяти участь у семінарі, представити свою позицію, у випадках, коли консенсусу досягти неможливо).
5. Голова: модерує дискусію і оголошує висновок по кожному пункту обговорення.

Під час обговорення оцінки достатності мережі Емеральд по конкретному виду / оселищу у певному біогеографічному регіоні країни, від Делегації країни та від НУО дозволяється виступати лише по одній людині, тому такі особи повинні бути узгоджені перед початком семінару внутрішньо кожною із зацікавлених сторін. Особа, яка виступає від імені Делегації країни чи НУО, може змінюватися в ході семінару, наприклад, коли обговорюються різні види / оселища в різних біорегіонах.

Дискусія на біогеографічному семінарі виглядає наступним чином: на екрані демонструється мапа територій, які включені у Мережу для конкретного виду / оселища. Потім надається слово офіційній делегації, представник якої пропонує свою оцінку, потім надається слово представникам НУО, якщо їх думка не співпадає з позицією офіційної делегації, то слово надають незалежному експерту від Бернської конвенції, який може підтримати думку офіційної делегації або НУО чи висловити власну думку з приводу виду або оселища, що обговорюється. Заключну оцінку оголошує Голова наприкінці дискусії по кожному виду чи типу оселища.

Оцінки, які вказують на недостатність Мережі для збереження у довгостроковій перспективі тих чи інших видів та типів оселищ, є підставою додавати до неї нові території, у яких наявна висока частка національного ресурсу популяції виду / площі

оселища. Варто зазначити, що навіть при оцінці SUF (яка означає, що Мережа є достатньою), є можливість вплинути на додавання нових територій для виду / оселища в Мережу, якщо будуть доступні нові наукові дані, які покажуть, що відомості про достатність мережі по цьому виду / оселищу потребують корекції у базі даних Мережі.

Результатом обговорень на семінарі є висновок про достатність / недостатність пропозицій щодо включення територій до Мережі для збереження кожного окремого виду та оселища, в розрізі біогеографічних регіонів та країн.

Таблиця 1. Типи висновків (оцінок), що використовуються під час біогеографічних семінарів

Тип висновку	Значення висновку	Дія, яку необхідно здійснити після біогеографічного семінару
SUF	Sufficient	Мережа є достатньою, у додаванні нових територій до неї немає потреби
IN MAJOR	Insufficient major	жодної території для виду / оселища на даний час в Мережі немає; мають бути додані території для виду / оселища
IN MOD	Insufficient moderate	Мережа недостатня, до неї мають бути додані нові території
IN MIN	Insufficient minor	оселища / види мають бути додані до бази даних в існуючих територіях Мережі, але у додаванні нових територій немає потреби
CD	Correction of data	інформація щодо виду / оселища в базі даних мережі Емеральд має бути скоригована / доповнена / видалена
Sci Res, SR	Scientific reserve	точний висновок неможливий: потрібно провести дослідження / вирішити наукову проблему – інтерпретація оселища, суперечливість наявності виду тощо
Excl. Ref.	Delete from Reference List	вид / тип оселища не представлений у країні і буде видалений зі списку видів / оселищ для країни, по яким проводиться оцінка

Оцінки також можуть бути комбінованими, наприклад «IN MOD/CD».

Висновки семінару оформлюються в документі під назвою Остаточні докладні висновки семінару (Final detailed conclusions of the seminar), в яких можуть бути зазначені території, які необхідно включити у мережу Емеральд для збереження певних видів або оселищ. Разом із Довідковими переліками для видів та оселищ (Reference Lists for species and habitats), ці документи за результатами біогеографічного семінару оприлюднюються на веб-сторінці Бернської конвенції: <http://www.coe.int/en/web/bern-convention/meetings>.

На пізніх етапах побудови Мережі, після проведення кількох циклів біогеографічних семінарів може виникнути потреба у подальшому оцінюванні за рахунок додаткових пропозицій включення до Мережі нових територій або модифікації існуючих. В такому випадку можуть бути організовані двосторонні зустрічі між окремими Сторонами Бернської конвенції та Секретаріатом Бернської конвенції (включаючи також ЕТС / ВД як незалежне журі), щоб стежити за розвитком Мережі у зацікавленій країні.

Разом з поширенням Остаточних докладних висновків біогеографічного семінару, GoEPAEN та Секретаріат Бернської конвенції узгоджують дату, до якої очікується надання сторонами необхідних змін та доповнень щодо територій, які пропонується включити до Мережі.

Участь громадськості у біогеографічних семінарах з оцінки достатності мережі Емеральд в Україні для охорони видів і оселищ

У 2015-2016 роках пройшов перший тур біогеографічних семінарів з оцінки достатності мережі Емеральд України для збереження у довгостроковій перспективі видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції.

Всі біогеографічні семінари (за винятком семінару по степовому біорегіону, де разом розглядалися території України, Молдови та Російської Федерації), для України проводились разом із ще трьома країнами (Молдова, Білорусь, Російська Федерація), оскільки розробка мережі Емеральд в цих країнах проводилась в рамках спільної програми ЄС та Ради Європи «Мережа охоронюваних природних територій, Фаза II», а також по причині того, що межі більшості вказаних вище біогеографічних регіонів, що розглядалися під час семінарів, охоплюють територію зазначених країн.

24-25 листопада 2015 у м. Мінськ (Білорусь) відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності мережі Емеральд для охорони видів птахів із Резолюції 6 Бернської конвенції¹⁸.

Особливістю даного біогеографічного семінару було те, що оцінка по кожному з видів птахів велася не у розрізі біогеографічних регіонів, а розглядалась територія кожної з країн у цілому.

Делегації представників НУО на семінарі вдалося відстояти позицію, що для багатьох видів птахів розроблена в Україні Мережа є недостатньою й потребує розширення (зокрема, оцінки «IN MOD» отримали такі види: A193 *Sterna hirundo*, A195 *Sterna albifrons*, A196 *Chlidonias hybridus*, A197 *Chlidonias niger*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A229 *Alcedo atthis* та ін.).

11-13 травня 2016 року у м. Кишинів (Молдова) відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності мережі Емеральд для охорони видів тварин (крім птахів), рослин та типів оселищ з резолюцій 4 та 6 Бернської Конвенції в Континентальному, Альпійському та Паннонському біогеографічних регіонах¹⁹.

18 <http://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/emerald-biogeographical-seminar-for-bird-species-for-belarus-republic-of-moldova-the-russian-federation-and-ukraine> (коротке посилання: <https://goo.gl/veM4W2>).

19 <http://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/emerald-biogeographical-seminar-for-all-habitats-and-species-for-belarus-republic-of-moldova-the-russian-federation-and-ukraine> (коротке посилання: <https://goo.gl/LS9vFv>).

По багатьом видам позиція природоохоронців була підтримана незалежними експертами, які брали участь у семінарі від Секретаріату Бернської конвенції, що зобов'язує Україну у подальшому розширити Мережу для цих видів. Так, зокрема, були присуджені оцінки «IN MOD» у паннонському біогеографічному регіоні для таких видів: 1308 *Barbastella barbastellus*, 1318 *Myotis dasycneme*, 1323 *Myotis bechsteini*, 1324 *Myotis myotis*, 1337 *Castor fiber*, 1220 *Emys orbicularis*, 1032 *Unio crassus*; у континентальному біорегіоні: «IN MOD» – 1014 *Vertigo angustior*, 1016 *Vertigo moulinsiana*, 1032 *Unio crassus*, 1074 *Eriogaster catax*; «IN MAJOR» – Мережа повинна бути побудована з «нуля» для 1013 *Vertigo geyeri*; у альпійському біорегіоні: «IN MOD» – 1032 *Unio crassus*, 1898 *Eleocharis carniolica*, «IN MAJOR» – Мережа повинна бути побудована з «нуля» для 1014 *Vertigo angustior*.

6-8 вересня 2016 року в Києві відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності мережі Емеральд для охорони видів тварин (крім птахів), рослин та типів оселищ з резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції у Степовому біогеографічному регіоні²⁰.

На семінарі було вирішено, що акваторії морів на ньому не розглядатимуться і що для них буде проведений окремий семінар пізніше (на час публікації цієї книги дата та місце не визначені).

Оскільки даний семінар проходив в Києві, як офіційна делегація, так і делегація НУО були, порівнюючи з попередніми семінарами, значно чисельнішими.

Підсиленій експертами з багатьох таксономічних груп делегації НУО вдалося довести недостатність визначених територій Мережі для багатьох видів і оселищ. Так, лише для 40 % рослин була підтримана оцінка «SUF», натомість для більшості видів рослин, що розглядалися, Мережа була визнана недостатньою. Зокрема, оцінку «IN MOD» отримали такі види рослин: 1477 *Pulsatilla patens*, 1805 *Jurinea cyanoides*, 2073 *Dianthus hypanicus*, 2081 *Silene cretacea*, 2136 *Astargalus tanaiticus*, 2267 *Lagoseris purpurea*, 2271 *Serratula tanaitica*, 4067 *Echium russicum*, 4068 *Adenophora lilifolia*, 4087 *Serratula lycopifolia*, 4091 *Crambe tataria*, 4095 *Stipa zalesskii* та 4098 *Iris humilis ssp. arenaria*. Для таких видів рослин, як 2116 *Schiverekia podolica* та 4097 *Iris aphylla ssp. hungarica*, що отримали оцінку «IN MAJ» мережа має бути побудована заново. Оцінку «IN MOD» отримали загалом 30 оселищ (A1.22, A1.44, A2.2, A3, B2.1, C1.223, C1.224, C1.3411, C1.3413, C1.5, C1.66, C2.27, C2.28, C2.34, C3.4, E1.13, E1.2, E1.9, E6.2, F3.247, F9.1, G1.11, G1.3, G3.4232, H1, H2.6, H3.1, H3.2, X18, X29).

Таким чином, мережа Емеральд (Смарагдова мережа) України пройшла «перше коло» оцінки своєї достатності для збереження видів тварин, рослин та оселищ. Мережа є недостатньою, що має офіційне підтвердження у вигляді підсумкових оцінок трьох біогеографічних семінарів. Також лишилися невирішеними питання виділення

²⁰ <http://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/emerald-biogeographical-seminar-for-all-habitats-and-species-for-belarus-republic-of-moldova-the-russian-federation-and-ukraine-continuation-> (коротке посилання: <https://goo.gl/dD34dc>).

Чорноморського біогеографічного регіону в Україні, збереження цілісних річкових систем, можливості розширення Мережі і надання їй вигляду саме поєднаної у просторі мережі.

23-24 травня 2018 року у Києві відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності визначених територій мережі Емеральд для збереження видів птахів²¹. У фінальних висновках цього семінару²² отримали оцінки «IN MIN/CD»: A002 *Gavia arctica*, A020 *Pelecanus crispus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A135 *Glareola pratincola*, A234 *Picus canus*, A307 *Sylvia nisoria*; «IN MIN»: A068 *Mergus albellus*, A104 *Bonasa bonasia*, A138 *Charadrius alexandrinus*; «IN MOD/CD»: A030 *Ciconia nigra*, A032 *Plegadis falcinellus*, A080 *Circaetus gallicus*, A084 *Circus pygargus*, A089 *Aquila pomarina*, A097 *Falco vespertinus*, A403 *Buteo rufinus*, A511 *Falco cherrug*, A409 *Tetrao tetrix tetrix*, A119 *Porzana porzana*, A120 *Porzana parva*, A127 *Grus grus*, A154 *Gallinago media*, A167 *Xenus cinereus*, A177 *Larus minutus*, A195 *Sterna albifrons*, A196 *Chlidonias hybridus*, A197 *Chlidonias niger*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A215 *Bubo bubo*, A217 *Glaucidium passerinum*, A222 *Asio flammeus*, A457 *Strix nebulosa*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A229 *Alcedo atthis*, A231 *Coracias garrulus*, A236 *Dryocopus martius*, A241 *Picoides tridactylus*, A242 *Melanocorypha calandra*, A255 *Anthus campestris*, A272 *Luscinia svecica*, A339 *Lanius minor*, A379 *Emberiza hortulana*, A533 *Oenanthe pleschanka*; «IN MOD»: A023 *Nycticorax nycticorax*, A029 *Ardea purpurea*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A404 *Aquila heliaca*, A108 *Tetrao urogallus*, A131 *Himantopus himantopus*, A132 *Recurvirostra avosetta*, A170 *Phalaropus lobatus*; «IN MIN/IN MOD/CD»: A060 *Aythya nyroca*, A396 *Branta ruficollis*, A397 *Tadorna ferruginea*, A072 *Pernis apivorus*, A073 *Milvus migrans*, A090 *Aquila clanga*.

21 <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/emerald-biogeographical-seminar>

22 <https://rm.coe.int/final-conclusions-on-the-representation-of-bird-species-from-res-no-6-/16808b4151>

Зв'язок мережі Емеральд із мережею Natura 2000

Цілі Бернської конвенції та Оселищної Директиви (92/43/ЕЕС) повністю збігаються. Ці обидва міжнародно-правові документи спрямовані на збереження дикої флори, фауни та природних оселищ. Їх основні відмінності пов'язані з територіями, на які вони розповсюджуються (Директива діє у державах-членах Європейського Союзу, а Конвенція – у всій Європі та частині Африки, але фактично мережа Емеральд будується в межах Європи в країнах, що не є членами ЄС), а також з тим, що Директива більш чітко визначає зобов'язання щодо збереження природних оселищ. Оселищна Директива є частиною законодавства, призначеного для реалізації Бернської конвенції в Європейському Союзі, шляхом створення мережі Natura 2000. Створення мережі Емеральд підтримали колишні країни-кандидати у приєднанні до Європейського Союзу, оскільки таким чином ними було заздалегідь виконано частину підготовчої роботи, необхідної для дотримання Оселищної Директиви.

Якщо держава визначає узгоджену мережу територій в складі мережі Емеральд, то вона буде у більш сприятливій позиції для визначення своїх власних Особливих Територій Збереження (Special Areas of Conservation, SACs) у складі мережі Natura 2000, коли приєднається до Європейського Союзу. Така можливість призвела до тісної співпраці між Радою Європи та Європейською Комісією у технічних та фінансових питаннях, що виникають при формуванні обох екологічних мереж. Сьогодні зусилля, спрямовані на створення мережі Емеральд, зосереджені на сторонах Конвенції у регіоні, сусідньому з ЄС. **У певному сенсі мережа Емеральд поширює природоохоронні стандарти ЄС за межі її кордонів та готує природоохоронне законодавство цих держав до інтеграції в ЄС.**

Що стосується держав-членів Європейського Союзу (які усі є сторонами Конвенції), то Резолюція 5 (1998), визначає, що *«для Договірних Сторін, які є державами-членами Європейського Союзу, території мережі Емеральд – це території мережі Natura 2000».*

З метою забезпечення повної взаємодоповнюваності та узгодженості між мережею Natura 2000 та мережею Емеральд, Група експертів з охоронюваних територій та екологічних мереж (далі – GoEPAEN) рекомендувала, щоб будь-яка оцінка запропонованих територій мережі Емеральд базувалася на тих самих правилах та процедурах, які розроблено для мережі Natura 2000, тобто з використанням біогеографічного підходу. У той же час, повністю визнаючи кількість ресурсів та часу, необхідних для реалізації такого процесу, GoEPAEN закликав до використання спрощеного підходу, за умови збереження сутності оцінки.

«Тіньовий список» територій мережі Емеральд в Україні

18 листопада 2016 року Постійний комітет Бернської конвенції затвердив перелік територій мережі Емеральд, який для України включає 271 територію (до 2019 року до Мережі не вносились зміни).

У 2016 році громадська природоохоронна ініціатива “Emerald – Natura 2000 in Ukraine” (до якої пізніше приєдналась і ГО «Українська природоохоронна група») розпочала розробку «тіньового списку» («shadow list») територій мережі Емеральд – переліку територій, які на основі наукових даних мають бути включені до мережі Емеральд в Україні. Практика підготовки «shadow list» громадськістю та науковцями застосовувалась, зокрема, під час розробки Мережі центральноєвропейських країн, таких як Польща²³, Словаччина, Сербія²⁴, тощо. Використання практики розробки «shadow list» відоме і для виділення територій в рамках інших міжнародних угод, наприклад, під час проектування водно-болотних угідь міжнародного значення згідно вимог Рамсарської конвенції²⁵. У Словаччині таким чином були доповнені також переліки ІВА-територій, екомережі²⁶ тощо.

Перший етап розробки «shadow list» мережі Емеральд в Україні тривав з вересня 2016 року по серпень 2017 року; його результатом є підготовка обґрунтованих на основі наукових даних пропозицій щодо включення до мережі Емеральд в Україні нових 78 територій, інформація про які опублікована нами в кінці 2017 року у виданні «Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні»²⁷. Крім того, було видано неофіційний адаптований переклад «Тлумачного посібника оселищ Резолюції 4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони»²⁸. Крім того, за участі ГО «Українська природоохоронна група» біло підготовлено видання «Смарагдова мережа Донецчини»²⁹,

23 Paweł Pawlaczyk, Andrzej Kepel, Radosław Jaros, Radosław Dzięciołowski, Przemysław Wylegała, Agnieszka Szubert, Paweł Olaf Sidło. Natura 2000 Shadow List in Poland. Detailed Analysis of Habitat Directive Implementation. Synthetic Approach to Bird Directive Implementation. – Warszawa, 2004. – 181 p.

24 <http://www.ceeweb.org/work-areas/priority-areas/other/conventions/pan-european-level/emerald/>

25 Edward Maltby, Tom Barker. The Wetlands Handbook. Wiley-Blackwell, 2009. – 800 p. – <https://goo.gl/xoyimc>

26 Dorota Metera, Tomasz Pezold, Wojciech Piwowski. Implementation of Natura 2000 in New EU Member States of Central Europe. Assessment Report. Warsaw: IUCN, 2005. – P.16. – <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2005-117.pdf>

27 Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні / Полянська К.В., Борисенко К.А., Павлачик П. (Paweł Pawlaczyk), Василюк О. В., Марущак О. Ю., Ширяєва Д. В., Куземко А. А., Осирко О. С. та ін. / під ред. д.б.н. А.Куземко. – Київ, 2017. – 304 с. – <https://goo.gl/xSW7wJ>

28 Тлумачний посібник оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони. Третій проект версії 2015 року. Адаптований неофіційний переклад з англійської / укладачі: А.Куземко, С. Садогурська, К. Борисенко, О. Василюка – Київ, 2017. – 124 с. – <https://goo.gl/KbE1aC>

29 Смарагдова мережа Донецької області / Василюк О.В., Спінова Ю.О., Садогурська С.С., Бронскова О.М., Казарінова Г.О., Бронсков О.І., Гончаров Г.Л., Чусова О.О., Яроцька М.О., Куземко А.А., Вашеняк Ю.А., Щерба Ю. – Харків, 2018. – 104 с. – <https://goo.gl/aZZjgc>

що містить детальні описи територій, які пропонується включити до мережі Емеральд у межах Донецької області.

Перші запропоновані ініціативою «Emerald – Natura 2000 in Ukraine» території були офіційно включені до мережі Емеральд України наприкінці 2016 року, це – долини річок Десна, Снов та Сейм (у складі 8 об'єктів мережі Емеральд). Після того, було продовжено роботу по збору актуальних наукових даних для включення нових територій до мережі Емеральд а Україні. Фейсбук-сторінка ініціативи: <https://goo.gl/Bf1NrT>.

У 2017 році ГО «Українська природоохоронна група» зібрала команду професійних біологів, які впродовж 2018 року на основі опрацювання власних даних та літературних джерел, а також спеціально проведених польових досліджень, підготували пропозиції щодо включення 74 нових територій до мережі Емеральд України, які описуються у даному виданні. Всі ці пропозиції були доопрацьовані спільно із Департаментом екомережі та природно-заповідного фонду Міністерства екології та природних ресурсів України, і більша їх частина у лютому 2019 року була передана Мінприроди до Секретаріату Бернської конвенції.

Ми переконані, що робота з проектування мережі Емеральд може поєднати зусилля сотень зацікавлених науковців і громадських активістів, реалізувати безцінні знання регіональних експертів, працівників установ природно-заповідного фонду та інших знавців природи з користю для збереження біорізноманіття.

Окремим напрямком нашої роботи є ведення бази даних поширення в Україні видів Резолюції 6 Бернської конвенції. База включає всю доступну інформацію про місця виявлення таких видів, їхню чисельність та стан популяцій із зазначенням авторів і джерел даних. Проміжні результати цієї роботи розміщені нами на спеціальному веб-сайті: www.emerald.net.ua

Цей напрям роботи спрямований на досягнення наступних цілей: а) зібрати максимально повну Базу даних поширення видів Резолюції 6 Бернської Конвенції в Україні, що дозволить надати об'єктивну оцінку достатності наявної мережі Емеральд в нашій державі, а також виділити найбільш важливі території, що потребують першочергового включення у мережу Емеральд; б) на основі достовірної бази даних скласти перелік територій, що відповідають критеріям територій мережі Емеральд та встановити їхні оптимальні межі; в) забезпечити ведення Базу даних, яка постійно доповнюється та вдосконалюється, що стане важливим підґрунтям для подальшої розробки менеджмент-планів територій Мережі.

Ідентифікація територій, які пропонуються нами до включення у мережу Емеральд України, відбувається по мірі доповнення Базу даних новими даними. Разом з тим, ми усвідомлюємо, що в результаті, відомості про ці території будуть далеко не повними. Навіть зібравши всі існуючі дані, скласти повну картину стану і складу біорізноманіття всієї України не вдасться. Більшість ділянок зі збереженою природою в Україні на даний час є недослідженими професійними біологами. Проте, постійне доповнення Базу даних дозволяє виявляти «білі плями» на мапі України, де відсутні дані щодо поширення видів і оселищ, та скеровувати зусилля на їх дослідження.

Як долучитись до проектування мережі Емеральд?

Учасником проектування мережі Емеральд може стати кожен фахівець, який може обґрунтувати цінність певної території для збереження того чи іншого виду або оселища, для яких проектується Мережа. Втім, подання матеріалів на розгляд Постійного Комітету Бернської конвенції здійснює Мінприроди, а не фахівці самостійно. Мінприроди також веде базу даних мережі Емеральд, що включає всю інформацію як про затверджені території Мережі, так і про ті, які лише проєктуються. Інформація в офіційній базі даних оформляється та зберігається за допомогою спеціального програмного забезпечення SDF Manager. Ця програма розроблена для створення та редагування **стандартних форм даних** об'єктів мережі Емеральд та мережі Natura 2000 (далі – SDF). Держава подає відомості про проєктовані території мережі Емеральд, а також оновлені відомості про вже затверджені території Мережі до Секретаріату Бернської конвенції за допомогою вищезазначеної програми.

Таким чином, включити додаткові території до мережі Емеральд України можна, подавши відповідно оформлені пропозиції до Мінприроди. Щоб прискорити процедуру додавання запропонованих територій до Мережі, варто підготувати Ваші пропозиції у такому вигляді, який максимально спростить внесення цих відомостей до офіційної Базы даних мережі Емеральд.

Далі ми наводимо перелік запитань, надавши відповіді на які, Ви зможете подати до Мінприроди всю необхідну інформацію для пропонування включення нової території до мережі Емеральд:

1. Назва пропонованої території мережі Емеральд (українською та англійською мовами).
2. Тип (пташиний / оселищний (більше 95 % об'єктів збереження не є птахами) / змішаний).
3. Координати центральної точки (подається в десятинній системі – формат 00.000000°).
4. Площа (в гектарах).
5. Протяжність – відстань між найбільш віддаленими точками (в кілометрах).
6. Адміністративний регіон (область, район).
7. Біогеографічний регіон (степовий / континентальний / паннонський / альпійський).
8. Оселища з Резолюції 4 Бернської конвенції (з усіма супутніми характеристиками, наведеними у таблиці (див. приклад заповненої таблиці нижче)).
9. Тварини та рослини з Резолюції 6 Бернської конвенції (з усіма супутніми характеристиками, наведеними у таблиці (див. приклад заповненої таблиці нижче)).

10. Інші важливі види тварин і рослин (занесені до Червоної книги України, червоного списку IUCN тощо, в окремих випадках – ендемічні, регіонально рідкісні види) з усіма супутніми характеристиками, наведеними у таблиці (див. приклад заповненої таблиці нижче)).
11. Співвідношення площ різних типів оселищ (у %).
12. Характеристика території (із зазначенням причин, чому зазначена територія потребує включення до мережі Емеральд).
13. Існуючі впливи на стан збереження території (позитивні і негативні) та попередня оцінка ступеню їх впливу на територію об'єкта (сильний / слабкий / середній).
14. Дані щодо землекористувачів території (державна, комунальна або приватна власність).
15. Список літератури, що містить відомості про наявність на запропонованій території видів флори, фауни а також оселищ.
16. Охоронний статус території (якщо є).
17. Чи межує з іншими територіями мережі Емеральд.
18. Чи є рішення біогеографічних семінарів, що вказують на необхідність включення до Мережі цієї території.
19. Існуючий та рекомендований менеджмент території.
20. Існуючі та рекомендовані заходи з охорони.
21. Автори форми (в т.ч. англійською).

Приклад оформленої пропозиції щодо включення нової території до мережі Емеральд:

1. *Назва українською та англійською мовами.*
Нижньоподільський (eng: Nyzhniopodilskyi)
2. *Тип.* Змішаний.
3. *Координати центральної точки.* 30.1600°; 48.2101°.
4. *Площа.* 5138,13 га.
5. *Протяжність.* 62,63 км.
6. *Адміністративний регіон (область, район).* Кіровоградська область, райони: Гайворонський, Благовіщенський; Одеська область, Савранський район; Миколаївська область, Кривоозерський район.
7. *Біогеографічний регіон.* Континентальний.

8. Оселища з Резолюції 4 Бернської конвенції.

Resolution 4 Habitat type			Site assessment			
Code	Cover (ha)	Data quality	A/B/C/D	A/B/C		
			Representativity	Relative Surface	Conservation	Global
C1.222	0.5	M	A	C	A	C
C2.34	55	M	A	C	A	C
E1.11	15	M	A	C	A	C
E1.2	850	M	B	C	B	C
E3.4	70	M	B	C	B	C
F3.247	285	M	A	C	A	C
G1.11	55	M	B	C	B	C
G1.7	10	M	B	C	B	C
G1.A1	170	M	B	C	B	C
G1.A4	20	M	B	C	B	C
G3.4232	380	M	A	C	B	C
H3.1	10	M	A	C	A	C
X18	560	M	A	C	A	C

Cover – площа покриття, га (у випадку печер, включених в типи оселищ A1.44, A3, A4 і H1, вводиться кількість печер, якщо не можна оцінити їх площу). Варто пам'ятати, що усі десяткові знаки мають відділятися крапкою «.», оскільки коми програма не прочитає, що призведе до видачі помилкових значень і невірних цифр в кінці створення форми.

Data quality (Якість даних): G = «Добра» (наприклад, на підставі польових досліджень); M = «Середня» (наприклад, на основі часткових даних з їх екстраполяцією); P = «Погана» (наприклад, груба оцінка).

Representativity – репрезентативність (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, A(a): Оцінка рівня репрезентативності окремих типів природних оселищ об'єкту):

A: найвища;

B: велика;

C: значна;

D: незначна. У цьому випадку не проводиться оцінка за іншими критеріями: поширеність, стан збереження та глобальна оцінка.

Relative Surface – відносна поверхня (оцінка поширеності) – у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, A(b): Площа окремого (типу) природного оселища в межах об'єкту у відношенні до загальної його площі у межах країни:

Відносна поверхня (оцінка поширеності) (p) – це відношення площі окремого типу природного оселища в межах об'єкта до суми площ даного типу природного оселища в країні. Має градації:

A: $100\% \geq p > 15\%$

B: $15\% \geq p > 2\%$

C: $2\% \geq p > 0\%$

Conservation – стан збереження (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, A(c): Оцінка ступеню збереження структури і функцій окремих типів природних оселищ та можливостей їх відновлення). Цей критерій включає три субкритерії:

i) рівень збереження структури

ii) рівень збереження функцій

iii) можливість відновлення

Використовуючи метод «найкращої експертної оцінки», можна виділяти:

I) найкращу (оптимальну) структуру;

II) досить збережену структуру;

III) посередню або частково деградовану структуру.

У випадку, коли дається оцінка «оптимальна структура», то стан збереження природного оселища можна оцінити як «А: відмінне збереження», незалежно від результатів оцінки за іншими двома субкритеріями, потреба в якій відпадає.

ii) рівень збереження функцій

При оцінці рівня збереження функцій доцільно робити передбачення перспективи (ймовірності) збереження стану природного оселища. Можна виділити наступні градації перспективи збереження екологічного стану:

I) відмінна перспектива;

II) добра перспектива;

III) посередня або несприятлива перспектива.

У випадку, коли оцінки «відмінна перспектива» або «добра перспектива» комбінуються з «досить збереженою структурою», то стан збереження природного оселища можна оцінити відповідно як «А: відмінне збереження» або «В: добре збереження», незалежно від результатів оцінки за третім субкритерієм, потреба в якій відпадає.

У випадку, коли оцінка «посередня або несприятлива перспектива» комбінується з «посередньою або частково деградованою структурою», то стан збереження природного оселища можна оцінити як «С: посереднє збереження або збереження з втратами», незалежно від результатів оцінки за третім субкритерієм, потреба в якій відпадає.

iii) можливість відновлення

Насамперед, необхідно вказати, що саме треба відновлювати і яким чином це можна зробити. Це передбачає знання структури і функцій окремого типу природного оселища, конкретних менеджмент-планів та «рецептів» відновлення (стабілізувати

чи розширити площу цього типу природного оселища, відтворити специфічні структурні чи функціональні елементи, що необхідно для довготермінового збереження, підтримати чи відновити сприятливий екологічний стан для його типових видів). Пропонується виділити наступні градації оцінки можливості відновлення:

- I) відновлюється легко;
- II) відновлення можливе з посереднім зусиллям;
- III) відновлення ускладнене або неможливе.

Таким чином, синтез оцінок за цими трьома субкритеріями (рівень збереження структури, рівень збереження функцій та можливість відновлення) і дозволить вибрати одну з трьох опцій:

«А: відмінне» – оцінка «оптимальна структура» є достатньою, щоб зробити такий висновок і не оцінювати за іншими субкритеріями

або: коли зроблені оцінки «досить збережена структура» та «відмінна перспектива збереження», незалежно від значення третього субкритерія

«В: добре» – коли маємо оцінки «досить збережена структура» та «добра перспектива збереження», що є достатнім, незалежно від значення третього субкритерія

або: при комбінації оцінок «досить збережена структура» та «посередня або, можливо, несприятлива перспектива» з «легким відновленням» або «можливим відновленням з посереднім зусиллям»

або: «посередня / частково деградована структура» з «досить доброю перспективою збереження» та «легким відновленням»

«С: посереднє збереження або збереження з втратами» – усі інші комбінації.

Global – глобальність (глобальна оцінка) – у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, А(с): Глобальна оцінка значимості об'єкту для збереження окремих типів природних оселищ:

Критерій використовується для інтегрованої оцінки попередніх критеріїв та їх значимості щодо збереження окремого типу природного оселища у межах всієї планети.

Пропонуються наступні градації глобальної оцінки значимості типів природних оселищ:

- A: відмінно;
- B: добре;
- C: важливе значення.

9. Тварини та рослини з Резолюції 6 Бернської конвенції.

Species			Population in the site							Site assessment				
Group	Code	Scientific Name	S	Type	Size		Unit	Cat.	Data quality	A/B/C/D	A/B/C			
					Min.	Max.		C/R/V/P		Pop-ulation	Con-serva-tion	Iso-la-tion	Glo-bal	
B	A092	<i>Hieraaetus pennatus</i>	yes	r	3	3	i	R	G				C	
B	A031	<i>Ciconia ciconia</i>		r	20	40	p	C	G	D	C	C	C	C
I	1083	<i>Lucanus cervus</i>		p	200		i	C	G	D	C	C	C	C
B	A073	<i>Milvus migrans</i>	yes	r	1	2	i	R	G				C	
I	4013	<i>Carabus hungaricus</i>		p				P	DD				A	
I	1084	<i>Osmoderma eremita</i>		p				P	DD				A	
P	4087	<i>Serratula lycopifolia</i>		p	10	50	i	R	G	B	C	A		
P	4097	<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>		p	50	200	i	R	G	C	B	A		
A	1188	<i>Bombina bombina</i>		p	100	500	i	C	M	C			B	
R	1220	<i>Emys orbicularis</i>		p	50	150	i	C	P	C			C	C

Group – група: A = Земноводні, B = Птахи, F = Риби, Fu = Гриби, I = Безхребетні, L = Мохи, M = Ссавці, P = Рослини, R = Плазуни.

Code – код: для видів або типів оселищ, які зазначено в резолюціях 4 та 6 Бернської конвенції використовується спеціальний індивідуальний код. Коди можна знайти безпосередньо у вище згаданих переліках, або у висновках біогеографічних семінарів по Смарагдовій мережі.

S – необхідність помічення даного виду як такого, розголос даних про поширення якого на даній території завдасть безпосередньої шкоди виду (інформація стане відкритою для браконьєрів, які полюють на даний вид, тощо).

Type – тип перебування виду на території об'єкту: p = постійно, r = для відтворення (розмноження, гніздування), c = концентрація (напр. на прольоті), w = під час зимівлі (для рослин і немігруючих видів використовуйте «постійно»).

Size – розмір популяції в межах об'єкту. Вказується мінімальне та максимальне число одиниць виміру чисельності популяції, для якої важливе створення даного об'єкта в момент її перебування в його межах.

Unit – одиниця виміру: i = особин, p = пар або інші одиниці виміру відповідно до стандартизованих списків популяційних одиниць. Перші два типи одиниць використовуються найчастіше.

Category – категорія поширеності (Cat.): C = звичайний, R = рідкісний, V = дуже рідкісний, P = присутній. Якщо якість даних є недостатньою (DD, див. наступний пункт) інформація про розмір популяції необов'язкова до заповнення.

Data quality – якість даних: G = «Добра» (наприклад, на основі польових досліджень); M = «Середня» (наприклад, на основі часткових даних з їх екстраполяцією); P = «Пога-на» (наприклад, груба оцінка); DD = при дефіциті даних (використовуйте цю категорію тільки тоді, коли навіть груба оцінка чисельності популяції не може бути зроблена, в цьому випадку поле для Розміру (чисельності) популяції може залишатися порожнім, а поле Категорії поширеності має бути заповнене).

Population – популяція (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, В(a): Відносна у національному масштабі значимість розміру і щільності популяцій видів, що зустрічаються у межах об'єкту). Оцінюється відносна у національному масштабі значимість (p) розміру і щільності популяцій видів, що зустрічаються в межах об'єкту, за наступними градаціями:

A: 100% \geq p > 15%

B: 15% \geq p > 2%

C: 2% \geq p > 0%

У випадку оцінки чисельності популяції як «вид присутній» використовується четверта градація:

D: значимість популяції «незначна».

В останньому випадку оцінки «Збереження», «Ізольованості» та «Глобальна оцінка» не проводяться.

Conservation – збереження (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, В(a): рівень збереження особливостей природних оселищ, які важливі для окремих видів, та можливості відновлення. Цей критерій включає два субкритерії:

i) рівень збереження особливостей природних оселищ, які важливі для окремих видів;

ii) можливості відновлення.

Субкритерій i) – рівень збереження особливостей природних оселищ, які важливі для окремих видів, потребує глобальної оцінки особливостей природного оселища (ареалу) у відношенні біологічних потреб даного виду. Це стосується, насамперед, динаміки популяцій як рослин, так і тварин. Також необхідно брати до уваги їх структурні характеристики та деякі абіотичні чинники.

Пропонуються наступні градації оцінки за цим субкритерієм:

I) елементи в надзвичайно сприятливих умовах;

II) елементи добре збережені;

III) елементи в посередніх, частково деградованих умовах.

У випадках, коли за цим субкритерієм робляться оцінки «I) елементи в надзвичайно сприятливих умовах» або «II) елементи добре збережені», то уже можна робити загальну оцінку збереження відповідно як «А: відмінне збереження» або «В: добре збереження» і не зважати на оцінку за іншим субкритерієм.

Субкритерій ii) можливості відновлення. Для цього субкритерію, який є важливим, насамперед, для оцінки «С: посереднє збереження або збереження з втратами», використовується підхід, як і при оцінці стану природного оселища, за третім субкритерієм. Для оцінки можливостей відновлення використовуються оцінки:

- I) відновлюється легко;
- II) відновлення можливе з посереднім зусиллям;
- III) відновлення ускладнене або неможливе.

Синтез (комплексна оцінка) проводиться за двома субкритеріями наступним чином:

«А: відмінне» – елементи в найкращих умовах і тому оцінка можливостей їх відновлення не потрібна;

«В: добре» – елементи добре збереглися і тому оцінка можливостей їх відновлення не потрібна;

або: елементи знаходяться в посередніх або частково деградованих умовах, але вони легко відновлюються;

«С: посереднє збереження або збереження з втратами» – усі інші комбінації.

Isolation – ізольованість (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, В(с): ступінь ізольованості популяції в межах об'єкту у відношенні до природного рангу виду). Цей критерій може інтерпретуватися як апроксимація виміру внеску даної популяції у генетичне різноманіття виду, з однієї сторони, та «вразливості» популяції, з другої сторони. Чим більше популяція ізольована, тим більший її внесок у генетичне різноманіття виду. Логічно термін ізольованості популяції вживати у ширшому контексті і як у відношенні до ендеміків, підвидів/різновидів/рас, так і до субпопуляцій, метапопуляцій тощо. У цьому контексті слід використовувати такі оцінки ізольованості виду:

- A: ізольований вид;
- B: на межі ареалу;
- C: широко розповсюджений.

Global – глобальність (глобальна оцінка) – у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, В(d): глобальна оцінка цінності об'єкту для збереження виду. При проведенні глобальної оцінки можна як використовувати вищезазначені критерії, так і брати до уваги інші екологічні особливості та взаємозв'язки різних типів природних оселищ і видів, а також внесок людини у збереження об'єкта (взяття під охорону, здійснення менеджменту території тощо).

Система градацій глобальної оцінки включає:

- A: відмінно;
- B: добре;
- C: важливе значення.

10. Інші важливі види тварин і рослин з характеристиками (Червона книга України, червоний список IUCN тощо).

Species				Population on the site				Motivation							
Group	Code	Scientific Name	S	Size		Unit	Cat.	Species appendix			Other Categories				
				Min.	Max.		C/R/V/P	I	II	III	A	B	C	D	
M		<i>Felis sylvestris</i>	yes				V					X			
R		<i>Lacerta viridis</i>					R					X			
P		<i>Adonis vernalis</i>	yes	100	500	i	R					X			
P		<i>Astragalus dasyanthus</i>	yes	20	100	i	V					X			
P		<i>Crocus reticulatus</i>		500	5000	i	C					X			
P		<i>Iris pontica</i>	yes	20	100	i	V					X	X		
P		<i>Ornithogalum boucheanum</i>		5	20	i	V					X			
P		<i>Pulsatilla pratensis</i>	yes	1000	10000	i	C					X			
P		<i>Stipa pennata</i>		100	1000	i	R					X			
P		<i>Stipa dasyphylla</i>		50	100	i	V					X			
P		<i>Stipa lessingiana</i>		100	1000	i	R					X			
P		<i>Stipa pulcherrhima</i>		100	1000	i	R					X			
P		<i>Tulipa hypanica</i>	yes	50	100	i	V					X	X		

Заповнення цієї таблиці відбувається для однакових колонок аналогічно до заповнення попередньої таблиці по видам тварин та рослин. Додатковою є лише категорія Motivation – категорія мотивації, що позначає причину внесення виду до другої таблиці, а саме його знаходження у таких охоронних переліках різного рівня, як: додатки I, II, III видів Бернської конвенції, A: Національна Червона книга; B: Ендеміки; C: Міжнародні конвенції; D: інші підстави.

11. Загальний розподіл території по оселищам (% покриття).

Code	Habitat class	% cover
N06	Inland water bodies (Standing water, Running water)	10
N07	Bogs, Marshes, Water fringed vegetation, Fens	10
N08	Heath, Scrub, Maquis and Garrigue, Phygrana	5
N09	N09 Dry grassland, Steppes	40
N10	Humid grassland, Mesophile grassland	15
N19	Mixed woodland	15
N22	Inland rocks, Scree, Sands, Permanent Snow and ice	5
	TOTAL HABITAT COVER	100 %

12. *Описова характеристика території (із зазначенням причин, чому зазначена територія потребує включення до мережі Емеральд)*. Територія об'єкту є важливою для забезпечення міграцій птахів. На фоні антропогенно трансформованих територій внаслідок сільськогосподарської діяльності, ця територія є важливим рефугіумом для збереження видів, занесених до Червоної Книги України: лісового kota (*Felis sylvestris*), зеленої ящірки (*Lacerta viridis*), горицвіту весняного (*Adonis vernalis*), астрагалу шерстистоквіткового (*Astragalus dasyanthus*), шафрану сітчастого (*Crocus reticulatus*), півників понтичних (*Iris pontica*), рясткі Буше (*Ornithogalum boucheanum*), соню лучного (*Pulsatilla pratensis*), ковили пірчастої (*Stipa pennata*), к. пухнастолистої (*S. dasyphylla*), к. Лессінга (*S. lessingiana*), к. найкрасивішої (*S. pulcherrhima*), тюльпану бузького (*Tulipa hypanica*). Також тут розміщена популяція болотяної черепахи (*E. orbicularis*), для збереження популяції якої за результатами біогеографічного семінару (Emerald Biogeographical Seminar ALP (Carpathians) – CON – PAN, 11-13 May 2016, Chisinau, Moldova) до Смарагдової мережі в Україні мають бути додані нові території (оцінка IN MOD/CD).
13. *Наявні впливи на збереження території (позитивні і негативні) та оцінка їх впливу на об'єкт (сильні / слабкі / середні)*. Невідомо.
14. *Власник / користувач території*. Державна власність: Обласна державна адміністрація (адреса, в т.ч. англійською, email).
15. *Список літератури, що містить відомості про наявність на запропонованій території видів флори, фауни а також оселищ*.
 - *Архипов О. М.* Спостереження рідкісних видів птахів у деяких районах Одеської області у 2004-2007 рр. // Знахідки тварин Червоної книги України. – Київ, 2008. – С. 5–8.
 - *Войтенко В. С., Маруцак О. Ю., Оскірко О. С., Дубина А. Д.* До вивчення герпетофауни проєктованого НПП «Нижньоподільський» Кіровоградської області: Матеріали конференції молодих дослідників-зоологів – 2017, 18-20 жовтня 2017 р., м. Київ, ІЗ НАН України. – Київ: 2017. – С. 5.
 - *Головко С. В., Куземко А. А.* Рідкісні види судинних рослин проєктованого регіонального ландшафтного парку «Нижньоподільський» (Кіровоградська обл.) // Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин. Матеріали міжнародної конференції (9-12 жовтня 2012 р., м.Умань). – Київ: Паливода, 2012. – С.241–244.
 - *Головко С. В.* Рідкісні рослини та природно-заповідний фонд Ульяновського району. – За наук. ред. д.б.н. А.А. Куземко. – Кіровоград: Видавець Лисенко В.Ф., 2014 – 92 с.
 - *Плига А. В.* Зустрічі видів Червоної книги України // Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». – Вип. 7, Т. 2. – Київ, 2018. – С. 121–132.
16. *Охоронний статус території (якщо є)*. Немає.
17. *Чи межує з іншими територіями мережі Емеральд*. Не межує.

18. Чи є рішення біогеографічних семінарів, що вказують на необхідність включення до мережі цієї території. Немає.
19. *Наявний та бажаний менеджмент території.* Зазначаємо пропоновані заходи менеджменту та залишаємо контакти установи, що потенційно відповідає за його реалізацію: обласна державна адміністрація (адреса, в т.ч. англійською, email).
20. *Наявні та бажані заходи з охорони.* Припинення випалювання рослинності, контроль поширення видів-інтродуцентів, контроль використання пестицидів на прилеглих с/г землях.
21. *Автори форми.* Куземко А. А., Марущак О. Ю., Оскирко О. С., Некрасова О. Д., Ширяєва Д. В. / Kuzemko A. A., Marushchak O. Yu., Oskyrko O. S., Nekrasova O. D., Shyriaieva D. V.

Доповнення переліків видів і оселищ, для яких розбудовується мережа Емеральд

Переліки оселищ та видів, занесених відповідно до резолюцій 4 і 6 Бернської конвенції можуть бути доповнені кожною з країн – сторін конвенції. Однак внесення того чи іншого виду чи оселища до цих резолюцій має бути науково обґрунтованим. На даний час за пропозиціями від України, у тому числі за участі членів UNCG, було внесено три нових типи оселищ до Резолюції 4:

- E1.13 Continental dry rocky steppic grasslands and dwarf scrub on chalk outcrops (Континентальні остепнені трав'яні і чагарничкові угруповання на відслоненнях крейди);
- G3.4G *Pinus sylvestris* forest on chalk in the steppe zone (ліси *Pinus sylvestris* на крейді у степовій зоні);
- X36 Depressions (pody) of the Steppe zone (Депресії (поди) степової зони).

Також було прийнято рішення змінити визначення типу G1.7 Thermophilous deciduous woodland (Термофільні листопадні ліси) так, щоб до його складу увійшли фісташкові рідколісся, і типу H6 Recent volcanic features (Недавні вулканічні утворення), щоб можна було до нього віднести грязьові вулкани. Пропозиції, щодо включення нових видів і оселищ оформляються відповідно до офіційної форми, яка включає наступну інформацію:

До якого додатку і резолюції конвенції пропонується включити вид або тип оселища:

- Додаток I: Суворо охоронювані види флори
 Додаток II: Суворо охоронювані види фауни
 Додаток III: Охоронювані види фауни

і

- Резолюція (1998) 6: Види, що потребують спеціальних заходів щодо охорони їхніх оселищ або
 Резолюція (1996) 4: Природні оселища, що знаходяться під загрозою зникнення і потребують спеціальних заходів охорони

Пропозиції щодо видів

Латинська назва (включаючи Автор + Рік):
 Латинські синоніми:
 Номенклатурне джерело:.....

Народна назва:

Англійською мовою:
 Французькою мовою:.....
 Інше: (вказати мову):.....

Систематика:

Тип:
 Клас:.....
 Порядок:
 Родина:.....

Пропозиції щодо оселищ

Код оселища / біотопу за EUNIS*:.....

Назва оселища / біотопу:.....

Визначення оселища / біотопу: (лише у випадку, якщо пропонується новий підрозділ класифікації EUNIS).....

* European Nature Information System – <https://eunis.eea.europa.eu/habitats.jsp>

Пропозиція щодо змін до Рез. 6 або Рез. 4: додаткова інформація

Назва біогеографічного регіону (або регіонів) у якому трапляється вид або оселище (позначити «х»)

☐ Альпійський	☐ Анатолійський	☐ Арктичний	☐ Атлантичний
☐ Чорноморський	☐ Бореальний	☐ Континентальний	☐ Макаронезійський
☐ Середземноморський		☐ Паннонський	☐ Степовий

Морський регіон: (якщо карта морського регіону буде затверджена Постійним Комітетом):

Чи представлений вид або оселище у EUR 27³⁰: Так Ні

Інші міжнародні конвенції, інструменти та угоди:
(Будь ласка, позначте «х», якщо внесено)

Конвенція про мігруючі види (Боннська конвенція): Додаток I
 Додаток II

Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори (CITES):
 Додаток 1
 Додаток 2

Конвенція про захист морського середовища Північно-Східної Атлантики (OSPAR)
 Ref. 2008-6 part 1
 Ref. 2008-6 part 2

Директива Ради Європи 92/43/ЕЕС про охорону природних оселищ і видів дикої флори і фауни (Оселищна Директива)

- Додаток I
 Додаток II
 Додаток IV
 Додаток V

Директива Ради Європи 2009/147/ЕС (79/409/ЕЕС змінена) про охорону диких птахів (Пташина Директива)

- Додаток I
 Додаток II
 Додаток III

Інші: (Барселонська конвенція, Червоний список МСОП тощо)

Короткий опис / Характерні ознаки:**Загальноєвропейське значення:**

Будь-ласка, позначте «X» для якого з наступних критеріїв пропонується вид або оселище (як пояснено в директиві 1 Рекомендації 56 (1997) Бернської конвенції, а також зазначено в підпунктах статті 1 г Оселищної Директиви)

- Під загрозою зникнення*, за винятком тих видів, які на цій території поширені на межі свого природного ареалу і які не знаходяться під загрозою або не є вразливими в Західному Палеарктичному регіоні
- Вразливі*, тобто в найближчому майбутньому можуть перейти до категорії «під загрозою зникнення», якщо не усунути вплив негативного фактору
- Рідкісні*, з невеликими популяціями, які в даний час не знаходяться під загрозою зникнення або не є вразливими, але зазнають ризику. Вид має обмежений географічний ареал, або його локалітети дрібно розпорошені у більш широкому ареалі
- Ендемічний* і потребує уваги або через специфічність його оселища або потенційний вплив його експлуатації на оселище або потенційний вплив його природоохоронного статусу

Примітки:

як зазначено в Рекомендації 56 (1997), увагу слід звернути на категорію загрози, вразливість виду до змін його оселища, його особливий зв'язок із природним оселищем, що знаходиться під загрозою зникнення, тенденції та коливання на популяційному рівні та його вразливість до можливого не збалансованого використання. Також слід зважати на те, чи знижується чисельність виду у центральній частині його ареалу, або ж він перебуває під загрозою тільки на межі свого суцільного поширення.

Лише для видів: екологічна роль (як зазначено в Рекомендації 56 (1997)): увагу слід звернути на екологічну роль виду, наприклад, його положення або роль в харчовому ланцюзі (хижаки, комахоїдні види, такі як кажани), їхню структурну роль в екосистемах (наприклад, корали, пустища) або той факт, що зникаючі види або екосистеми, що знаходяться під загрозою зникнення, можуть сильно залежати від них (наприклад, морські фанерогами, такі як *Posidonia oceanica*) або ризикують опинитися під загрозою через їхню експлуатацію (наприклад, молюск *Lithophaga lithophaga*).

Географічне поширення:

Додатково слід додати карту поширення виду або оселища (бажано у ГІС форматі) з посиланням на масштаб і проєкцію.

- у країні:
- у Пан-Європейському регіоні:
- в інших частинах світу:

Інші коментарі щодо географічного розподілу: (наприклад, відомі підтипи, регіональні різновиди, *loci typici*)

Розрахункова чисельність популяції і тенденції (Директива 1 з Рекомендації 56 (1997)): (Вкажіть ситуацію в країні (країнах) і, наскільки це можливо, по всій Європі та в усьому світі)

(відповідно до посібників ЕЕА для визначення популяційних даних)

Причини скорочення або загрози:

Охоронний статус: (в межах країни, регіону, на загальноєвропейському рівні тощо)

Важливі посилання / література / публікації:

(особливо ті, що стосуються таксономії, природоохоронного статусу та географічного розподілу)

Додаткові зауваження: (будь-яка додаткова важлива інформація, не вказана вище, що стосується оцінки пропозиції)

Зображення виду або оселища:

Контактна особа (особи) для додаткових питань стосовно цього виду або оселища:

(якщо пропозиції подаються від кількох країн, будь ласка, додайте відповідні особи для кожної країни)

Автор форми даних (якщо не ідентичний контактній особі):

Інформаційна форма із пропозиціями англійською мовою подається до Міністерства екології і природних ресурсів України, яке надсилає її до Секретаріату Бернської конвенції. Після отримання пропозицій Секретаріатом, здійснюється їх експертна оцінка, зазвичай за участі фахівців з Європейського тематичного центру з біологічного різноманіття (*European Topic Centre on Biological Diversity*) і, з урахуванням їхньої оцінки, розгляд пропозицій відбувається на зустрічі групи експертів з природоохоронних територій і екологічних мереж. У разі позитивного рішення цієї групи Постійний Комітет схвалює пропозиції щодо включення видів або оселищ до резолюцій і додатків Бернської Конвенції.

**Приклад заповненої інформаційної форми
для типу оселищ X36 Depressions (pody) of the Steppe zone /
Депресії (поди) степової зони:**

DATE: 29.06.2018

Proposed by: Ukraine (Countries)

Information Form for species or habitats to be included in:

- Appendix I:** Strictly protected flora species
- Appendix II:** Strictly protected fauna species
- Appendix III:** Protected fauna species

and

- Resolution (1998) 6:** Species requiring specific habitat conservation measures

or

- Resolution (1996) 4:** Endangered natural habitats requiring conservation measures

Species proposal
Latin Name (incl. Author + Year):
Latin Synonyms:
Source of the scientific name:
Vernacular name:
English Name:
French Name:
other: (specify language):
Systematics:
Phylum:
Class:
Order:
Family:

Habitat proposal
EUNIS Habitat code:
X.?
Habitat title:
Depressions (pody) of the Steppe zone
Habitat Definition: (only if a new subdivision in the EUNIS classification is suggested):
Closed undrained depressions, relics of the ancient hydrological network, periodically flooded with melt water and characterized by a wide range of vegetation from aquatic to meadow-steppe.

Proposal for amending Res. 6 or Res. 4: additional information needed

Name of Biogeographical Region(s) in which the species or habitat occurs (please mark with “x”)

☐ Alpine	☐ Anatolian	☐ Arctic	☐ Atlantic
☐ Black Sea	☐ Boreal	☐ Continental	☐ Macaronesia
☐ Mediterranean	☐ Pannonic	☒ Steppic	

Marine region: (if a marine region map is adopted by the SC):

Is the Species or Habitat present in EUR 27: Yes No

Other International Conventions, Instruments and Agreements:

(Please mark with “x” if mentioned)

Convention on Migratory Species (Bonn Convention): Annex I
Annex II

Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora (CITES):
Annex 1
Annex 2

Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (OSPAR)
Ref. 2008-6 part 1
Ref. 2008-6 part 2

Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora
Annex I
Annex II
Annex IV
Annex V

Directive 2009/147/EC (79/409/EEC amended) on the conservation of wild birds
Annex I
Annex II
Annex III

Other: (Barcelona Convention, IUCN red data books, etc)

Short Description / Distinguishing Characteristics:

Pody represent a heterogeneous group of closed depressions, some of them are relics of the ancient hollows of the former Dnipro valley, others are formed as a result of subsidence processes or deflationary phenomena. Characterized by specific soils – Gleysol (gleysolod’) with iron-manganese nodules, which are formed as a result of prolonged flooding. Characterized by a wide spectrum of vegetation – free-floating, coastal, ephemeral, meadow, meadow-steppe.

Syntaxonomy. *Isoëto-Nanojuncetea* Br.-Bl. et Tx. in Br.-Bl. et al. 1952, *Nanocyperetalia* Klika 1935, *Myosuro-Beckmannion eruciformis* Shapoval 2006, *Eleocharition soloniensis* Philippi 1968; *Molinio-Arrhenatheretea* R. Tx. 1937, *Molinietalia* W. Koch 1926, *Lythro virgati-Elytrigion pseudocaesia* Shapoval 2006, *Festuco-Brometea* Br.-Bl. Et R. Tx. In Br.-Bl. 1949, *Festucetalia valesiaca* Br.-Bl. Et R. Tx. 1943, *Festucion valesiaca* Klika 1931

Characteristic species. *Plomis scythica*, *Ferula euxina*, *Phalacrachena inuloides*, *Allium regelianum*, *Elatine alsinastrum*, *E. hungarica*, *Damasonium alisma*, *Elytrigia repens* subsp. *pseudocaesia*, *Lythrum borysthenticum*, *L. microphyllum* *L. virgatum*, *Gratiola officinalis*, *Juncus sphaerocarpus*, *Carex melanostachya*, *C. praecox*, *Poa angustifolia*, *Inula britannica*, *Myosurus minimus*, *Beckmannia eruciformis*, *Lotus angustissimus*.

European Interest:

Unique formations distributed predominantly on the left bank of the Lower Dnipro with a specific hydrological regime (periodic flooding), peculiar soil cover and original vegetation with a well-defined endemic core and a complex of species of different protection levels.

Please mark with “X” for which of the following criteria the species or habitat is proposed (as interpreted from the guideline 1 in the Bern Convention’s Recommendation 56 (1997), and also indicated in subparagraphs of Article 1 g of the Habitats Directive)

- Endangered*, except those species whose natural range is marginal in that territory and which are not endangered or vulnerable in the Western Palaearctic Region
- Vulnerable*, i.e. believed likely to move into the endangered category in the near future if the causal factors continue operating
- Rare*, with small populations that are not at present endangered or vulnerable but at risk. The species is located within restricted geographical areas or are thinly scattered over a more extensive range
- Endemic* and requiring attention by reason of the specific nature of its habitat or the potential impact of its exploitation on its habitat or the potential impact of its conservation status

Remarks:

as described in Recommendation 56 (1997) account will be taken of the category of threat, the vulnerability of the species to changes in its habitat, its particular link with a threatened habitat, the trends and variations in population level and its vulnerability to a possible non sustainable use. Account will be taken of whether the species is declining in the central area of its distribution, or it is only threatened in the border of its range.

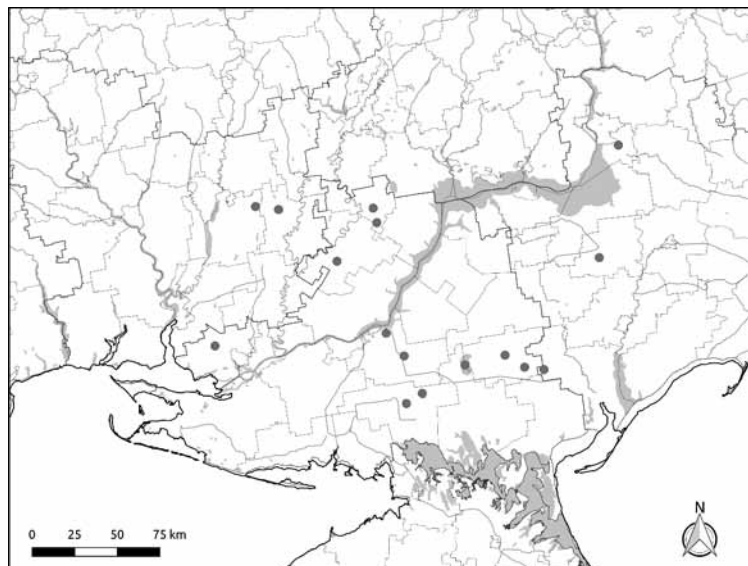
For species only: ecological role (as described in Recommendation 56 (1997): account will be taken of the ecological role of the species, such as their position or role in the food chain (i.e. raptors, insectivorous species such as bats), their structural role in ecosystems (i.e. corals, heathlands) or the fact that endangered species or endangered ecosystems may be highly dependent on them (i.e. marine phanerogams like *Posidonia oceanica*) or risk to become threatened by their exploitation (like the mollusc *Lithophaga lithophaga*).

Geographical distribution:

Poorly drained watersheds of the Steppe Zone. In Ukraine – the left bank of the Lower Dnipro, some smaller sizes depression are distributed on the right-bank part (Kherson, Mykolaiv, Zaporizhzhia regions). In Russian Federation – Lower Volga and Lower Don regions.

In addition, include maps with the distribution of the species or habitat (GIS format preferred), with reference to scale and projection.

- in the country:

- in the Pan-European region and in other parts of the world:

(картосхема поширення в межах Сторін та держав-спостергачів Бернської конвенції)

Further comments concerning the geographical distribution: (e.g. known subtypes, regional varieties, loci typici)

Estimated population size and trends (guideline 1 from Rec. 56 (1997):

(Indicate the situation in the country(ies) and, as far as possible, European wide and world wide) (according to EEA guidelines for indicating population data). Ukraine's total area in up to 20 000 ha. The area in Russia Federation is not determined.

Reasons for decline or threats: Plowing and flow regulation of the catchment basin.

Conservation status: (within country, region, pan-European level, etc ...):

Under protection in the Biosphere Reserve "Askania Nova" and Reserve Stow of local significance "Ahaimanske" (Ukraine).

The species from the Red Data Book of Ukraine (*Phlomis scythica*, *Allium regellianum*, *A. scythicum*, *Tulipa scythica*, *Elatine hungarica*, *Damasonium alisma*, *Juncus sphaerocarpus*, *Tulipa schrenkii*, *Stipa ucrainica*, *S. lessingiana*, *S. capillata*, *Scilla autumnalis*, *Fritillaria meleagroides*) are present.

Important references / literature / publications:

(especially those relevant for the taxonomy, conservation status and geographical distribution)

Дрогобыч Н.Е., Шаповал В.В. Распространение редких, исчезающих и эндемичных видов флоры цветковых в заповедной степи «Аскания-Нова». 2. Эндемичное ядро // Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова». – 2004. – Т. 6. – С. 6-13.

Шаповал В.В. До синтаксономії рослинності депресій Лівобережжя Нижнього Дніпра. Класи: Isoeto-Nanojuncetea Br.-Bl. et R. Tx. ex Westhoff et al. 1946, Molinio-Arrhenatheretea R. Tx. 1937 та Festuco-Brometea Br.-Bl. et R. Tx. in Br.-Bl. 1949 // Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова». – 2006. – Т. 8. – С. 15-48.

Шаповал В.В. Ендемічний елемент флори депресій Лівобережного Злакового Степу // Чорноморський ботан. журн. – 2006. – Т. 2, № 1. – С. 83-101.

Further remarks: (any additional important information not given above, relevant for evaluating the proposal)

Picture of species or habitat:

**Contact Person(s) for additional questions concerning this species or habitat:
(if multi-country proposal, please add relevant persons for each country)**

Name: Anna Kuzemko

Institution: Institute of Botany NAS of Ukraine

Postal Address: 2, Tereshchenkivska str., Kyiv, 01601

Country: Ukraine

Phone No: +038 (097) 919 39 87

Fax No: +38 (044) 234 40 41

E-mail: anyameadow.ak@gmail.com

If not identical with Contact Person, author of this data form:

Name: Viktor Shapoval

Institution: Biosphere Reserve "Askania Nova"

Postal Address: Parkova str., 15, Askania-Nova, Kherson region, 75230

Country: Ukraine

Phone No: +038 (097) 143 90 50

Fax No: +038 (05538) 6 12 32

E-mail: shapoval_botany@ukr.net

Збереження територій мережі Емеральд

Як вже зазначалось вище, реальні заходи щодо збереження територій мережі Емеральд будуть впроваджені після розробки і затвердження індивідуальних менеджмент-планів для кожної з територій Мережі (або групи пов'язаних між собою територій). Такі менеджмент-плани визначають конкретні заходи, які мають бути виконані для досягнення сприятливого статусу збереження видів і оселищ на територіях Мережі та мають ґрунтуватись на результатах детальної інвентаризації видів і оселищ та їх статусів збереження в межах цих територій, відображених на картографічній основі. Згідно проекту Закону України «Про території Смарагдової мережі»³¹, передбачається, що менеджмент-плани будуть затверджені впродовж 10-річного періоду після визначення кожної з територій мережі Емеральд. Розгляд законопроекту Верховною Радою України планується у 2019 році.

Таким чином, станом на сьогодні, збереження територій мережі Емеральд, фактично, зведене до запобігання здійсненню в їх межах господарської діяльності, що може мати значний вплив на довкілля, зокрема, на популяції видів та оселища із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції, що перебувають в межах територій Мережі, про що і йтиметься далі у цьому розділі.

1. Мережа Емеральд і процес здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД)

18 грудня 2017 року вступив в дію Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»³², що встановлює правові та організаційні засади **оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД)**, спрямованої на запобігання шкоди довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про надання дозволу на проведення господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля.

У даному Законі, зокрема, наведені переліки видів діяльності, щодо яких проводиться процедура ОВД, вимоги щодо змісту повідомлення про плановану діяльність та звіту з ОВД проекту, а також механізми участі громадськості у процесі ОВД.

Для забезпечення прозорості процесу здійснення ОВД проектів, на офіційній веб-сторінці Мінприроди створено Єдиний Реєстр ОВД³³, в якому оприлюднюються

31 <https://menr.gov.ua/projects/150/>

32 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

33 <http://eia.menr.gov.ua/search>

документи по кожній планованій діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, зокрема **повідомлення про плановану діяльність та звіти з ОВД проєктів**. Саме до цих двох документів громадськість має право подавати письмові зауваження та пропозиції, зокрема надсилати їх електронною поштою. Крім того, після оприлюднення звіту з ОВД проєкту, відбуваються громадські слухання з його обговорення. **Пропозиції та зауваження в процесі ОВД може подавати кожен бажаючий громадянин України, незалежно від місця проживання.**

На даному етапі законодавство не передбачає спеціальних обмежень щодо господарської діяльності на територіях мережі Емеральд, тому всі проєкти, що передбачають здійснення діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля на територіях Мережі, як і поза нею, підлягають єдиній процедурі ОВД. Відмінністю процедури ОВД у випадку, коли плановану діяльність передбачається здійснювати на території мережі Емеральд, або поряд з нею, є те, що **під час проведення процедури ОВД такого проєкту має здійснюватись оцінка його впливу на популяції кожного з видів рослин і тварин, а також типів оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції, ідентифікованих на його території**. Стандартні Форми Даних (SDF) на кожну з території мережі Емеральд, доступні на сайті Конвенції³⁴, містять інформацію про наявні в їх межах види і оселища, таким чином відомо, щодо яких видів і оселищ необхідно здійснювати оцінку.

Здійснюючи моніторинг Реєстру ОВД (наприклад, у певній адміністративній області, чи в Україні загалом), та співставляючи дані з повідомлень про плановану діяльність (та / чи зі звітів із ОВД) щодо місць розташування планованої діяльності з даними щодо розташування територій мережі Емеральд на офіційній веб-сторінці Бернської конвенції³⁵ (або створеному нами сайті www.emerald.net.ua), можна виявити, чи планується здійснювати господарську діяльність в межах території мережі Емеральд, або поряд з нею. За допомогою Telegram-бота SaveEcoBot³⁶ можна здійснювати моніторинг Реєстру ОВД автоматично.

У випадку, якщо планована діяльність потрапляє на територію мережі Емеральд, або якщо її здійснення може завдати значного негативного впливу на види і оселища території Мережі, розташованої поряд, протягом 20 робочих днів після оприлюднення Повідомлення про плановану діяльність Ви можете подати до уповноваженого органу (Мінприроди або обласний Департамент екології у складі облдержадміністрації) зауваження і пропозиції до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля, для прикладу:

34 <http://emerald.eea.europa.eu/>

35 <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-viewer>

36 <https://www.saveecobot.com/>

ЗАУВАЖЕННЯ: при здійсненні ОВД проекту має братись до уваги те, що територія планованої діяльності розташована в межах території мережі Емеральд (Смарагдової мережі) «**НАЗВА**», тому необхідно здійснити оцінку впливу планованої діяльності на популяції видів і оселища із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції, наявні на цій території.

ПРОПОЗИЦІЇ: Звіт з ОВД Проекту повинен містити:

- дані детальних польових досліджень здійснених на території планованої діяльності щодо інвентаризації всіх видів рослин і тварин із Резолюції 6 Бернської конвенції, а також дані детального картування площ оселищ із Резолюції 4 Бернської конвенції, що охороняються на території Смарагдової мережі «**НАЗВА**» (напр., згідно даних Стандартної Форми Даних (SDF) даної території, які також доступні на сайті Бернської конвенції); а також інформацію про те, у які саме строки виконувались такі дослідження та якими виконавцями.
- якісну та кількісну оцінку впливу планованої діяльності на популяції кожного виду рослин і тварин із Резолюції 6 Бернської конвенції, що охороняються на території Смарагдової мережі «**НАЗВА**»;
- якісну та кількісну оцінку впливу планованої діяльності на оселища із Резолюції 4 Бернської конвенції, що охороняються на території Смарагдової мережі «**НАЗВА**».

Окрім того, процедура ОВД передбачає також оцінку непрямих та кумулятивних впливів на довкілля. Це означає, що вплив на територію мережі Емеральд має бути оціненим і тоді, коли діяльність планується проводити поруч з нею. Більше того, непрямі впливи планованої діяльності можливі і на значних відстанях від територій Мережі, наприклад, у випадку здійснення діяльності вище по течії від річкового об'єкта мережі Емеральд.

Якщо Ви виявили, що планована діяльність потрапляє на територію мережі Емеральд, або якщо її здійснення може завдати значного негативного впливу на види і оселища території мережі Емеральд, розташованої поряд, після оприлюднення у Реєстрі ОВД звіту з ОВД проекту, протягом 25-35 робочих днів (детальна інформація про терміни обговорення наявна в Реєстрі ОВД) Ви також можете подати письмові пропозиції і зауваження до Звіту з ОВД проекту, для прикладу:

У звіті з ОВД проекту не враховані мої зауваження, що були надані до повідомлення про плановану діяльність, зокрема, у звіті з ОВД проекту не наведені кількісні показники щодо впливу планованої діяльності на популяції видів рослин і тварин, а також на оселища, що охороняються на території Смарагдової мережі «**НАЗВА**», а саме – кількості особин кожного з видів рослин і тварин із Резолюції 6 Бернської конвенції, а також площ типів оселищ із Резолюції 4 Бернської конвенції, які будуть знищені безпосередньо на стадії будівництва, а також на стадії експлуатації – внаслідок зміни локальних умов мешкання / зростання. Відсутність даної інформації у звіті з ОВД проекту є порушенням ст. 6 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», у зв'язку з чим, обгрунтованою буде відмова уповноваженого органу у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля або видача висновку про неприпустимість провадження планованої діяльності.

Також Ви можете пропонувати екологічні умови здійснення господарської діяльності, які є складовою висновку з оцінки впливу на довкілля та є обов'язковими для виконання. Для прикладу:

Також, після оприлюднення у Реєстрі ОВД звіту з ОВД проекту проводяться громадські слухання із його обговорення, у яких Ви можете взяти участь і виступити на тему обговорення, задати усні та / або письмові питання до представників суб'єкта господарювання щодо планованої діяльності.

На жаль, трапляються випадки надання уповноваженими органами висновків про припустимість господарської діяльності на територіях мережі Емеральд, навіть у разі, якщо звіт з ОВД не містив відповідної інформації щодо впливу планованої діяльності на види та оселища у складі її території.

З процедурними моментами участі громадськості в процедурі ОВД більш детально Ви можете ознайомитись в посібнику «Оцінка впливу на довкілля: можливості для громадськості», що виданий МБО «Екологія-Право-Людина» (ЕПЛ)³⁷.

2. Скарги щодо загрози збереження видів і оселищ

У випадку, якщо вбачається, що певна господарська діяльність (як запланована і, наприклад, відображена в Реєстрі ОВД, так і поточна господарська діяльність, незалежно від того, на законних чи незаконних підставах вона здійснюється) може завдати значного впливу на статус збереження видів і оселищ на певній території мережі Емеральд, або навіть поза нею, Ви можете надіслати скаргу до Секретаріату Бернської конвенції за визначеною формою³⁸. Приклад такої скарги наведено нижче.

Приклад скарги в Бернську конвенцію щодо будівництва Каланчацької ВЕС наведено в Додатку 3.

Крім того, якщо для реалізації планованої діяльності суб'єктом господарювання передбачається залучення коштів від донорів, наприклад, від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР, англ. European Bank for Reconstruction and Development), Ви можете моніторити його веб-сторінку³⁹ та у разі розгляду ним питання щодо можливості фінансування проекту, подавати скарги за визначеною формою⁴⁰.

37 <http://epl.org.ua/human-posts/otsinka-vplyvu-na-dovkillya-mozhlyvosti-dlya-gromadskosti-posibnyk/>

38 <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/case-files>

39 <https://www.ebrd.com/work-with-us/project-finance/project-summary-documents.html?c36=on&keywordSearch=>

40 https://www.ebrd.com/eform/pcm/complaint_form?language=en

3. Використання планів лісонасаджень для польової та камеральної роботи з проектування та охорони територій мережі Емеральд

Значна частина територій мережі Емеральд України розміщена в межах земель державного лісового фонду. Це дозволяє використовувати у роботі з проектування та менеджменту територій мережі Емеральд інструменти, створені в рамках лісового законодавства. Серед таких інструментів зупинимось на Планах лісонасаджень, що є загальнодоступними детальними картосхемами лісів України, що містять певну інформацію про породний та віковий склад лісів.

Плани лісонасаджень (далі – плани) являють собою карту певної адміністративної лісгосподарської одиниці масштабу 1:25000. Під лісгосподарською одиницею в даному випадку розуміються лісництва, на які поділяється лісгосподарське підприємство (лісгосп), або відділення установи природно-заповідного фонду. Плани лісонасаджень доступні на сайті ВО «Укрдержліспроект» за посиланням <http://www.lisproekt.gov.ua/plani-lisonasadzhen1>, або безпосередньо у лісокористувачів шляхом подання запиту на отримання публічної інформації.

Плани містять чимало інформації, корисної з точки зору охорони природи та можуть використовуватись на різних етапах створення лісових територій мережі Емеральд. Зокрема, кожен з таксаційних виділів (тобто певна лісова ділянка, відмінна від сусідніх) позначений на плані окремим кольором залежно від того, яка деревна порода переважає в такому виділі. Насиченість кольору свідчить про вік основного ярусу дерев, а горизонтальна штриховка дає змогу визначити, чи дана ділянка являє собою штучні лісові культури. В межах кожного виділу і кварталу числами вказані їх номери (над горизонтальною рисою) та їх площа (під рисою). Також на планах містяться позначки, що вказують на заболоченість окремих виділів, відмічені дороги, стежки, водойми та меліоративні канали, різні типи господарської інфраструктури.

Плани лісонасаджень містять інформацію про категорію лісів, що дозволяє визначити розташування наявних територій природно-заповідного фонду, а також допомагає точніше ідентифікувати наявні заборони та обмеження на проведення лісгосподарської діяльності. Варто пам'ятати, що плани, зазвичай, оновлюються раз на 10 років, під час проведення базового лісовпорядкування, тому можуть не містити інформації про нещодавні порубки, наслідки пожеж або інші зміни.

Як саме плани можуть бути корисними в роботі з мережею Емеральд? По-перше, на етапі планування польової роботи плани лісонасаджень дозволяють розробити маршрути, що не включають в себе малоцінні лісові культури, молодняки тощо. І навпаки – плани можуть бути використані для визначення потенційних оселищ Резолюції 4 Бернської конвенції та інших. Наприклад, на Поліссі заболочені ділянки з переважанням сосни, які вказані на плані, потенційно можуть бути оселищами типу G3.E «Заболочені хвойні ліси неморальної зони», але, звичайно, така інформація завжди

потребує перевірки на місцевості. Окрім того, лісгосподарські підприємства (лісгоспи) часто мають дані щодо наявних локалітетів видів з Червоної книги України та інших видів. Їх розташування вказується як «лісництво-квартал-виділ» (наприклад, «Іванівське лісництво, 45 квартал, 12 виділ»). Відповідно, віднайти таку ділянку без плану лісонасаджень даного лісництва майже неможливо.

По-друге, плани лісонасаджень дозволяють оптимізувати структуру проєктованих територій мережі Емеральд. Для прикладу, використання планів дозволяє виключити з територій Мережі лісові розсадники, ріллю, штучні ліси, представлені монокультурою (особливо молодняками) тощо, що мінімізує потенційні конфлікти з лісокористувачами та спростить подальшу роботу з розробки менеджмент-планів для територій Мережі.

Плани лісонасаджень достатньої якості можна використовувати в польових умовах в якості базової карти для GPS-навігатора⁴¹. Окрім того, їх можливо використовувати в якості базової карти під час створення векторних полігонів об'єктів в ГІС-програмному забезпеченні⁴². Обидва підходи дозволяють унеможливити включення до складу територій мережі Емеральд малоцінних з природоохоронної точки зору об'єктів.

41 <https://gis-naturalist.blogspot.com/2015/10/off-line-map-nextgis-mobile.html>

42 <https://gis-naturalist.blogspot.com/2016/03/qgis-georeferencer.html>

Наше бачення розвитку мережі Емеральд в Україні

Варто усвідомлювати, що ні мережа Емеральд, ні мережа Natura 2000 не є природоохоронною «панацеєю», а ще одним, в перспективі досить дієвим, інструментом охорони природи.

Мережа, в її теперішньому варіанті, є недостатньою, розробленою на основі фрагментарних даних, по яких не можна отримати цілісне уявлення про поширення видів та оселищ із резолюцій 4 та 6 по всій Україні. Також, на державному рівні не організовано послідовної роботи з інвентаризації та картографування поширення видів та оселищ із резолюцій 4 та 6 по всій території країни та створення національної бази даних. Без проведення такої роботи неможливо достовірно оцінити співвідношення частки популяцій видів чи площ оселищ, що покриваються проектованою Мережею в межах країни і спроектувати Мережу, яка б відповідала встановленим критеріям щодо її достатності для забезпечення довготривалого збереження видів і оселищ.

Автори цього видання, працюючи над розвитком мережі Емеральд в Україні, прагнуть, щоб вона відповідала визначеним критеріям щодо її створення та була ефективною і вважають, що при її подальшому проектуванні має бути враховане наступне:

1. До розробки Мережі має бути залучене якнайширше коло індивідуальних спеціалістів і профільних установ.
2. Мережа Емеральд в Україні повинна займати не менше, ніж 20 % території держави, а це означає, що Мережа розроблена на даний час менше, ніж на 50 %.
3. Мережа не повинна базуватися на існуючих заповідних територіях, вони можуть входити до неї лише у випадку наявності на їх території значної частки популяцій видів / площ оселищ із резолюцій 4 та 6, наявних в межах країни.
4. Межі територій Мережі мають:
 - співпадати з межами поширення популяцій видів і типів оселищ із резолюцій 4 та 6 на основі наукових досліджень;
 - визначатися як цілісні природні комплекси, наприклад, долини річок, водні об'єкти з прибережною смугою і т. д.;
 - включати всі території, важливі для птахів (IBA).
5. Необхідне проведення детального аналізу поширення на території України видів та оселищ із резолюцій 4 та 6, для цього, зокрема, необхідне проведення масштабних польових досліджень щодо інвентаризації локалітетів багатьох видів і оселищ.
6. Необхідне створення обласних (регіональних) робочих груп з питань розробки мережі Емеральд, до яких би входили науковці та місцеві природоохоронці.
7. Міністерство екології та природних ресурсів має проводити широку роз'яснювальну та просвітницьку роботу щодо цілей та принципів формування Мережі серед науковців та природоохоронців.

Враховуючи недоліки стану розробки мережі Емеральд в Україні та величезний обсяг роботи по її доопрацюванню, науковці та громадські активісти мають об'єднати зусилля для доведення Мережі до рівня достатності для збереження видів і оселищ в довгостроковій перспективі.

Корисні посилання

Веб-сторінка Бернської конвенції:

<http://www.coe.int/en/web/bern-convention>

Довідковий веб-портал мережі Емеральд:

<http://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-network-reference-portal>

Інтерактивна мапа мережі Емеральд із SDF-ами на кожну територію:

<http://wab.discomap.eea.europa.eu/webappbuilder/apps/28/>

Інтерактивна мапа мережі Natura 2000 із SDF-ами на кожну територію:

<http://natura2000.eea.europa.eu/#>

Інтерактивна База даних видів Резолюції 6 та тіньовий список територій Емеральд в Україні:

<http://emerald.net.ua>

ДОДАТОК 1

Зведена таблиця по видам рослин і тварин (крім птахів)
та оселищам із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції,
для яких Україна створює мережу Емеральд (Смарагдову мережу)
у розрізі біогеографічних регіонів

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони				
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий	
1. Тварини							
1.1. Безхребетні							
1013	<i>Vertigo geyeri</i>	Завиток чотиризубий	+				
1014	<i>Vertigo angustior</i>	Завиток лівозакручений	+	+		+	
1016	<i>Vertigo moulinsiana</i>	Завиток болотяний	+				
1032	<i>Unio crassus</i>	Перлівниця товста	+	+	+		
1037	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	Офіогомфус Цецилія	+	+	+		
1042	<i>Leucorhinia pectoralis</i>	Білоносна болотяна	+	+	+	+	
1052	<i>Hypodryas maturna</i>	Рябець Матурна	+	+	+	+	
1059	<i>Maculinea teleius</i>	Синявець Телей	+	+	+	+	
1060	<i>Lycaena dispar</i>	Дукачик непарний	+	+	+	+	
1061	<i>Maculinea nausithous</i>	Синявець Навситой, або чорнуватий	+	+	+		
1065	<i>Euphydryas aurinia</i>	Рябець Авринія	+	+		+	
1071	<i>Coenonympha oedippus</i>	Прочанок Едип	+				
1074	<i>Eriogaster catax</i>	Коконопряд золотистий	+	+			
1078	<i>Callimorpha quadripunctaria</i>	Ведмедиця Гера, або ведмедиця чотирикрапкова	+	+	+	+	
1079	<i>Limniscus violaceus</i>	Ковалик фіолетовий		+	+		
1081	<i>Dytiscus latissimus</i>	Плавунець широкий	+				
1082	<i>Graphoderus bilineatus</i>	Плавунець-поводень дволінійний	+		+	+	
1083	<i>Lucanus cervus</i>	Жук-олень	+	+	+	+	
1084	<i>Osmoderma eremita</i>	Жук-самітник	+	+	+	+	
1086	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	Плоскотілка червона	+	+	+		
1087	<i>Rosalia alpina</i>	Вусач альпійський	+	+	+	+	
1088	<i>Cerambyx cerdo</i>	Вусач дубовий великий	+	+	+	+	
1089	<i>Morimus funereus</i>	Морімум темний	+				
1923	<i>Mesosa myops</i>	Вусач жовтоплямистий (Вусач окатий плямистий)				+	
4011	<i>Bolbelasmus unicornis</i>	Большелязм однорогий	+			+	

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони			
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий
4013	<i>Carabus hungaricus</i>	Турун угорський				+
4022	<i>Probatiscus subrugosus</i>	Чорнотілка зморшкувата				+
4026	<i>Rhysodes sulcatus</i>	ризод борознистий	+	+		+
4027	<i>Arytrura musculus</i>	Аритрура мишаста	+			+
4028	<i>Catopta thrips</i>	Червиця трипс	+	+		+
4030	<i>Colias myrmidone</i>	Жовтюх зіноватевий	+			+
4035	<i>Gortyna borelii lunata</i>	Совка смовдева				+
4036	<i>Leptidea morsei</i>	Білушок Морзе	+	+	+	+
4043	<i>Pseudophilotes bavius</i>	Синявець Бавій	+			+
4045	<i>Coenagrion ornatum</i>	Стрілка прикрашена	+	+		+
4055	<i>Stenobothrus eurasius</i>	Трав'янка євразійська				+
1920	<i>Boros schneideri</i>	Борос Шнайдера	+	+		
4012	<i>Carabus hampei</i>	Турун Гампея		+	+	
4014	<i>Carabus variolosus</i>	Турун мінливий	+	+	+	
4015	<i>Carabus zawadzskii</i>	Турун Завадського	+	+		
4020	<i>Pilemia tigrina</i>	Пілемія тигрова	+		+	
4021	<i>Phryganophilus ruficollis</i>	Тіньюлюб рудовусий	+	+	+	
4024	<i>Pseudogaurotina excellens</i>	Вусачик-несправжньогоаурот чудовий (Вусачик чудовий)		+		
4038	<i>Lycaena helle</i>	Дукачик Гелла	+			
4042	<i>Polyommatus eroides</i>	Синявець балканський (або ероїдес)	+			
4044	<i>Xylomoia strix</i>	Ксиломоя (нічниця) стрікс	+			
4050	<i>Isophya stysi</i>	Кобилка Штиза або ізофія (цафія) Штиза		+	+	
4052	<i>Odontopodisma rubripes</i>	Кобилка червононога		+	+	
4054	<i>Pholidoptera transsylvanica</i>	Куцолюбка трансильванська		+	+	
4056	<i>Anisus vorticulus</i>	Котушка загорнута безкільова	+			
1.2. Риби						
1096	<i>Lampetra planeri</i>	Мінога струмкова	+	+		
1105	<i>Hucho hucho</i>	Лосось дунайський		+	+	+
1122	<i>Gobio uranoscopus</i>	Пічкур дунайський		+	+	
1124	<i>Gobio albipinnatus</i>	Пічкур-білопер	+		+	+
1130	<i>Aspius aspius</i>	Білизна звичайна	+	+	+	+
1131	<i>Leuciscus souffia</i>	Ялець-андруга звичайний		+	+	
1134	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Гірчак європейський	+	+	+	+
1138	<i>Barbus meridionalis</i>	Марена балканська	+	+		
1141	<i>Chalcalburnus chalcoides</i>	Шемая				+

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони			
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий
1145	<i>Misgurnus fossilis</i>	В'юн звичайний	+	+	+	+
1146	<i>Sabanejewia aurata</i>	Щипавка золотиста	+	+	+	+
1149	<i>Cobitis taenia</i>	Щипавка звичайна	+	+		
1157	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	Йорж смугастий		+	+	+
1159	<i>Zingel zingel</i>	Чіп звичайний	+	+	+	+
1160	<i>Zingel streber</i>	Чіп малий	+	+	+	+
1163	<i>Cottus gobio</i>	Бабець європейський	+	+	+	
2011	<i>Umbra krameri</i>	Умбра звичайна			+	+
2484	<i>Eudontomyzon mariae</i>	Мінога українська	+	+		+
2491	<i>Alosa pontica</i>	Оседець чорноморський				+
2511	<i>Gobio kessleri</i>	Пічкур-білопер дністровський	+	+	+	
2522	<i>Pelecus cultratus</i>	Чехоня	+	+	+	+
2555	<i>Gymnocephalus baloni</i>	Йорж Балона	+			+
4126	<i>Alosa maeotica</i>	Оседець керченський				+
4127	<i>Alosa tanaica</i>	Пузанок азовський				+
4009	<i>Phoxinus phoxinus</i>	Мересниця озерна	+			
4123	<i>Eudontomyzon danfordi</i>	Мінога карпатська		+	+	
1.3. Амфібії						
1166	<i>Triturus cristatus</i>	Тритон гребінчастий	+	+	+	+
1993	<i>Triturus dobrogicus</i>	Тритон дунайський			+	
2001	<i>Triturus montandoni</i>	Тритон карпатський	+	+	+	
1171	<i>Triturus karelinii</i>	Тритон Кареліна				+
1188	<i>Bombina orientalis</i>	Кумка червоночерева	+	+	+	+
1193	<i>Bombina variegata</i>	Кумка жовточерева	+	+	+	+
1.4. Рептилії						
1220	<i>Emys orbicularis</i>	Болотна черепаха європейська	+	+	+	+
1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	Полоз чотирилінійний				+
1298	<i>Vipera ursinii</i>	Гадюка степова	+			+
1293	<i>Elaphe situla</i>	Полоз леопардовий				+
1.5. Ссавці						
1303	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Підковик малий	+	+	+	+
1304	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Підковик великий		+	+	+
1307	<i>Myotis blythii</i>	Нічниця гостровуха	+	+	+	+
1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	Широковух звичайний	+	+	+	+
1310	<i>Miniopterus schreibersi</i>	Довгокрил звичайний		+	+	
1318	<i>Myotis dasycneme</i>	Нічниця ставкова	+	+	+	+

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони			
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий
1321	<i>Myotis emarginatus</i>	Нічниця триколірна	+	+	+	+
1323	<i>Myotis bechsteini</i>	Нічниця довговуха	+	+	+	
1324	<i>Myotis myotis</i>	Нічниця велика	+	+	+	
1335	<i>Spermophilus citellus</i>	Ховрах європейський	+			
1337	<i>Castor fiber</i>	Бобер європейський	+	+	+	+
1352	<i>Canis lupus</i>	Вовк	+	+		+
1354	<i>Ursus arctos</i>	Ведмідь бурий	+	+		
1355	<i>Lutra lutra</i>	Видра річкова	+	+	+	+
1356	<i>Mustela lutreola</i>	Норка європейська	+	+		+
1361	<i>Lynx lynx</i>	Рись звичайна	+	+		+
1349	<i>Tursiops truncatus</i>	Афаліна звичайна				+
1351	<i>Phocoena phocoena</i>	Фоцена звичайна				+
2021	<i>Sicista subtilis</i>	Мишівка південна				+
2604	<i>Desmana moschata</i>	Хохуля руська	+			
2608	<i>Spermophilus suslicus</i>	Ховрах крапчастий	+			+
2633	<i>Mustela eversmannii</i>	Тхір степовий	+			+
2635	<i>Vormela peregusna</i>	Перегузня звичайна				+
2647	<i>Bison bonasus</i>	Зубр	+	+		
2612	<i>Microtus tatricus</i>	Норик татринський		+		
2613	<i>Spalax graecus</i>	Сліпак буковинський	+	+		
2. Рослини						
1381	<i>Dicranum viride</i>	Дикран зелений	+	+		
1383	<i>Dichelyma capillaceum</i>	Діхеліма волосовидна	+			
1386	<i>Buxbaumia viridis</i>	Буксбаумія зелена	+	+		
1389	<i>Meesia longiseta</i>	Меезія довгоніжкава	+			
1393	<i>Drepanocladus vernicosus</i>	Дрепанокладус глянцеватий	+	+		
1428	<i>Marsilea quadrifolia</i>	Марсилія чотирилиста	+		+	+
1437	<i>Thesium ebracteatum</i>	Льонолісник безприквітковий	+			
1477	<i>Pulsatilla patens</i>	Сон розкритий	+			+
1516	<i>Aldrovanda vesiculosa</i>	Альдрованда пухирчата	+			+
1528	<i>Saxifraga hirculus</i>	Ломикамінь болотний	+			
1617	<i>Angelica palustris</i>	Маточник болотний	+			+
1689	<i>Dracocephalum austriacum</i>	Змієголовник австрійський	+			
1758	<i>Ligularia sibirica</i>	Язичник сибірський	+	+		
1805	<i>Jurinea cyanoides</i>	Юринія волошковидна	+			+
1898	<i>Eleocharis carniolica</i>	Ситняг карніолійський	+	+	+	
1902	<i>Cypripedium calceolus</i>	Зозуліні черевички справжні	+	+		+

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони				
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий	
1903	<i>Liparis loeselii</i>	Жировик Льозеля	+			+	
1939	<i>Agrimonia pilosa</i>	Парило волосисте	+	+			
1962	<i>Moehringia lateriflora</i>	Мерингія бокоцвіта	+				
2093	<i>Pulsatilla grandis</i>	Сон великий	+	+		+	
2098	<i>Paeonia tenuifolia</i>	Півонія вузьколиста	+			+	
2109	<i>Cochlearia polonica</i>	Ложечниця польська	+				
2116	<i>Schivereckia podolica</i>	Шиверекія подільська	+				
2186	<i>Syringa josikaea</i>	Бузок східно-карпатський (б. угорський)		+			
2249	<i>Carlina onopordifolia</i>	Відкаслик татарниколистий	+				
2292	<i>Fritillaria montana</i>	Рябчик гірський	+				
2303	<i>Narcissus angustifolius</i>	Нарцис вузьколистий		+	+		
2316	<i>Poa granitica</i>	Тонконіг гранітний		+			
4067	<i>Echium russicum</i>	Синяк руський	+				
4068	<i>Adenophora lilifolia</i>	Аденофора лілієлиста	+	+	+		
4070	<i>Campanula serrata</i>	Дзвоники пилчасті		+			
4091	<i>Crambe tataria</i>	Катран татарський	+				
4093	<i>Rhododendron luteum</i>	Рододендрон жовтий	+				
4097	<i>Iris aphylla ssp. hungarica</i>	Півники угорські	+		+		
4098	<i>Iris humilis ssp. arenaria</i>	Півники борові	+				
4116	<i>Tozzia carpathica</i>	Тоція карпатська		+			
1982	<i>Encalypta mutica</i>	Ковпачка тупокінцева				+	
2073	<i>Dianthus hypanicus</i>	Гвоздика бузька				+	
2078	<i>Moehringia hypanica</i>	Мерингія бузька				+	
2081	<i>Silene cretacea</i>	Смілка крейдяна				+	
2104	<i>Armoracia macrocarpa</i>	Хрін крупноплодий				+	
2107	<i>Brassica sylvestris ssp. taurica</i>	Капуста кримська				+	
2110	<i>Crambe koktebelica</i>	Катран коктебельський				+	
2115	<i>Lepidium turczaninowii</i>	Хрінниця Турчанинова				+	
2135	<i>Astragalus setosulus</i>	Астрагал щетинистий				+	
2136	<i>Astragalus tanaiticus</i>	Астрагал донський				+	
2139	<i>Genista tetragona</i>	Дрік чотиригранний				+	
2174	<i>Cyclamen kuznetzovii</i>	Цикламен Кузнєцова				+	
2201	<i>Onosma polyphylla</i>	Громовик багатolistий				+	
2238	<i>Achillea glaberrima</i>	Деревій голий				+	
2256	<i>Centaurea pseudoleucolepis</i>	Волошка несправжньоблідолускова				+	

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони				
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий	
2267	<i>Lagoseris purpurea</i>	Лагозерис пурпуровий				+	
2271	<i>Serratula tanaïtica</i>	Серпій донський				+	
2280	<i>Allium regelianum</i>	Цибуля Регеля				+	
2287	<i>Colchicum fominii</i>	Пізноцвіт Фоміна				+	
2319	<i>Stipa syreistschikowii</i>	Ковила Сирейщикова				+	
2327	<i>Himantoglossum caprinum</i>	Ремнепелюстник козячий				+	
2333	<i>Stevaniella satyrioides</i>	Стевеніелла сатириєподібна				+	
4087	<i>Serratula lycopifolia</i>	Серпій різнолистий				+	
4095	<i>Stipa zalesskii</i>	Ковила Залеського				+	
3. Оселища							
A1.22	Mussels and fucoids on moderately exposed shores	Молюски та фукоїди на помірно відкритих берегах				+	
A1.44	Communities of littoral caves and overhangs	Угруповання прибережних печер та виступів				+	
A2.2	Littoral sand and muddy sand	Прибережні піски та мулисті піски				+	
A2.3	Littoral mud	Прибережний мул				+	
A2.4	Littoral mixed sediments	Прибережні змішані відклади				+	
A2.5	Coastal saltmarshes and saline reedbeds	Прибережні солончаки та засолені зарості очерету				+	
A2.61	Seagrass beds on littoral sediments	Зарості морських трав на прибережних відкладах				+	
A3	Infralittoral rock and other hard substrata	Інфраліторальні скелі та інші тверді субстрати				+	
A4	Circalittoral rock and other hard substrata	Циркаліторальні скелі та інші тверді субстрати				+	
A5	Sublittoral sediment	Субліторальні відклади				+	
B1.1	Sand beach driftlines	Піщані пляжі лінії прибою				+	
B1.3	Shifting coastal dunes	Рухливі приморські дюни				+	
B1.4	Coastal stable dune grassland (grey dunes)	Стабільні приморські дюни з трав'яною рослинністю («сірі дюни»)				+	
B1.6	Coastal dune scrub	Чагарники на приморських дюнах				+	
B1.8	Moist and wet dune slacks	Мокрі та вологі міждюнні улоговини				+	
B2.1	Shingle beach driftlines	Галькові пляжі лінії прибою				+	
B2.3	Upper shingle beaches with open vegetation	Верхні галькові пляжі з розрідженою рослинністю				+	

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони				
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий	
B3.3	Rock cliffs, ledges and shores, with angiosperms	Скелясті кліфи, виступи та береги з покритонасінними рослинами				+	
C1.1	Permanent oligotrophic lakes, ponds and pools	Постійні оліготрофні озера, ставки та водойми	+	+		+	
C1.222	Floating <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> rafts	Вільноплаваючі скупчення <i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	+		+	+	
C1.223	Floating <i>Stratiotes aloides</i> rafts	Вільноплаваючі скупчення <i>Stratiotes aloides</i>	+		+	+	
C1.224	Floating <i>Utricularia australis</i> and <i>Utricularia vulgaris</i> colonies	Вільноплаваючі колонії <i>Utricularia australis</i> та <i>Utricularia vulgaris</i>	+		+	+	
C1.225	Floating <i>Salvinia natans</i> mats	Вільноплаваючі килимки <i>Salvinia natans</i>	+		+	+	
C1.226	Floating <i>Aldrovanda vesiculosa</i> communities	Вільноплаваючі угруповання <i>Aldrovanda vesiculosa</i>	+			+	
C1.25	Charophyte submerged carpets in mesotrophic waterbodies	Занурені килимки харофітів у мезотрофних водоймах	+	+	+	+	
C1.32	Free-floating vegetation of eutrophic waterbodies	Вільноплаваюча рослинність евтрофних водойм	+	+	+	+	
C1.33	Rooted submerged vegetation of eutrophic waterbodies	Вкорінена занурена рослинність евтрофних водойм	+	+	+	+	
C1.3411	<i>Ranunculus</i> communities in shallow water	Угруповання водяних жовтеців на мілководдях		+	+	+	
C1.3413	<i>Hottonia palustris</i> beds in shallow water	Зарості <i>Hottonia palustris</i> на мілководдях	+		+	+	
C1.4	Permanent dystrophic lakes, ponds and pools	Постійні дистрофні озера, ставки та водойми	+	+	+	+	
C1.5	Permanent inland saline and brackish lakes, ponds and pools	Постійні континентальні солоні та солонуваті озера, ставки та водойми				+	
C1.66	Temporary inland saline and brackish waters	Тимчасові континентальні солоні та солонуваті водойми				+	
C1.67	Turlough and lake-bottom meadows	Турлоги та луки озерного дна	+	+		+	
C2.12	Hard water springs	Жорстководні джерела		+		+	
C2.18	Acid oligotrophic vegetation of spring brooks	Ацидофільна оліготрофна рослинність струмків	+	+			

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони			
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий
C2.19	Lime-rich oligotrophic vegetation of spring brooks	Кальцифільна оліготрофна рослинність струмків	+	+		+
C2.25	Acid oligotrophic vegetation of fast-flowing streams	Ацидофільна оліготрофна рослинність швидких потоків		+		
C2.26	Lime-rich oligotrophic vegetation of fast-flowing streams	Кальцифільна оліготрофна рослинність швидких потоків		+		+
C2.27	Mesotrophic vegetation of fast-flowing streams	Мезотрофна рослинність швидких потоків	+	+	+	+
C2.28	Eutrophic vegetation of fast-flowing streams	Евтрофна рослинність швидких потоків				+
C2.33	Mesotrophic vegetation of slow-flowing rivers	Мезотрофна рослинність повільно текучих річок	+	+	+	+
C2.34	Eutrophic vegetation of slow-flowing rivers	Евтрофна рослинність повільно текучих річок	+	+	+	+
C3.4	Species-poor beds of low-growing waterfringing or amphibious vegetation	Маловидові зарості низькорослої прибережно-водної та земноводної рослинності	+		+	+
C3.51	Euro-Siberian dwarf annual amphibious swards (but excluding C3.5131 Toad-rush swards)	Євро-сибірські низькорослі однорічні земноводні угруповання (за винятком угруповань ситнику жаб'ячого)	+	+	+	+
C3.55	Sparsely vegetated river gravel banks	Слабо зарослі гравійні береги річок	+	+	+	
C3.62	Unvegetated river gravel banks	Незарослі гравійні береги річок	+	+	+	
D2.226	Peri-Danubian black-white-star sedge fens	Придунайські дрібноосокові болота		+		
D2.3	Transition mires and quaking bogs	Перехідні болота та сплавини	+	+		
D4.1	Rich fens, including eutrophic tall-herb fens and calcareous flushes and soaks	Багаті болота, включаючи евтрофні високотравні та карбонатні болота	+	+		
D5.2	Beds of large sedges normally without freestanding water	Зарості крупних осок переважно без застою води	+	+	+	+
D6.1	Inland saltmarshes	Континентальні солончаки	+	+		+
E1.11	Euro-Siberian rock debris swards	Євро-сибірські угруповання на уламках скель	+	+	+	+
E1.12	Euro-Siberian pioneer calcareous sand swards	Євро-сибірські піонерні угруповання на карбонатних пісках	+			+

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони			
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий
E1.13	Continental dry rocky stepic grasslands and dwarf scrub on chalk outcrops	Континентальні сухі кам'янисті остепнені трав'яні угруповання та чагарнички на крейдяних відслоненнях				+
E1.2	Perennial calcareous grassland and basic steppes	Багаторічні трав'яні угруповання на вапняках та степи	+	+	+	+
E1.3	Mediterranean xeric grassland	Середземноморські ксеротичні трав'яні угруповання				+
E1.71	Nardus stricta swards	Угруповання <i>Nardus stricta</i>	+	+		
E1.9	Open non-Mediterranean dry acid and neutral grassland, including inland dune grassland	Незімкнені несередземноморські сухі кислі та нейтральні трав'яні угруповання, у тому числі континентальні трав'яні угруповання на дюнах	+		+	+
E2.2	Low and medium altitude hay meadows	Рівнинні та низькогірні сінокосні луки	+	+	+	+
E2.3	Mountain hay meadows	Гірські сінокосні луки		+		
E3.4	Moist or wet eutropic and mesotrophic grassland	Мокрі або вологі евтрофні і мезотрофні луки	+	+	+	+
E3.5	Moist or wet oligotrophic grassland	Мокрі або вологі оліготрофні луки	+	+		
E4.11	Boreo-alpine acidocline snow-patch grassland and herb habitats	Борео-альпійські ацидофільні трав'яні угруповання на сніжниках		+		
E4.12	Boreo-alpine calcicline snow-patch grassland and herb habitats	Борео-альпійські кальцифітні трав'яні угруповання на сніжниках		+		
E4.3	Acid alpine and subalpine grassland	Кислі альпійські та субальпійські луки		+		
E4.4	Calcareous alpine and subalpine grassland	Кальцифітні альпійські та субальпійські луки		+		
E5.4	Moist or wet tall-herb and fern fringes and meadows	Мокрі або вологі високотравні та папоротеві узлісся і луки	+	+	+	+
E5.5	Subalpine moist or wet tall-herb and fern stands	Субальпійські мокрі або вологі високотравні і папоротеві ділянки		+		
E6.2	Continental inland salt steppes	Континентальні внутрішні засолені степи	+			+
F2.22	Alpide acidocline <i>Rhododendron</i> heaths	Альпійські ацидофільні рододендронові пустища		+		

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони				
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий	
F3.16	<i>Juniperus communis scrub</i>	Зарості <i>Juniperus communis</i>	+				
F3.241	Central European subcontinental thickets	Центрально-європейські субконтинентальні чагарники			+		
F3.247	Ponto-Sarmatic deciduous thickets	Понтично-сарматські листопадні чагарники	+			+	
F4.2	Dry heaths	Сухі пустища	+	+			
F5.13	Juniper matorral	Ялівцевий маторраль				+	
F7	Spiny Mediterranean heaths (phrygana, hedgehog-heaths and related coastal cliff vegetation)	Колючі середземноморські пустища (фригана та колючі пустища та пов'язана рослинність приморських кліфів)				+	
F9.1	Riverine scrub	Прирічкові чагарники	+	+	+	+	
F9.3	Southern riparian galleries and thickets	Південні прибережні галерейні ліси (За винятком F9.35: Прибережні ділянки інвазивних заростей)				+	
G1.11	Riverine <i>Salix</i> woodland	Прибережні вербові ліси	+	+	+	+	
G1.12	Boreo-alpine riparian galleries	Борео-альпійські галерейні ліси	+	+			
G1.21	Riverine <i>Fraxinus</i> - <i>Alnus</i> woodland, wet at high but not at low water	Прирічкові ясенєво-вільхові ліси зі змінним зволоженням	+	+	+	+	
G1.22	Mixed <i>Quercus-Ulmus-Fraxinus</i> woodland of great rivers	Мішані дубово-в'язово-ясеневі ліси великих річок	+		+	+	
G1.3	Mediterranean riparian woodland	Середземноморські прибережні ліси	+		+	+	
G1.41	<i>Alnus</i> swamp woods not on acid peat	Заболочені вільхові ліси на некислому торфі	+	+	+	+	
G1.51	Sphagnum <i>Betula</i> woods	Березові ліси зі сфагновими мохами	+	+		+	
G1.6	<i>Fagus</i> woodland	Букові ліси	+	+	+	+	
G1.7	Thermophilous deciduous woodland	Термофільні листопадні ліси (за винятком G1.7D – лісів <i>Castanea sativa</i>)	+	+	+	+	
G1.8	Acidophilous <i>Quercus</i> -dominated woodland	Ацидофільні ліси з домінуванням <i>Quercus</i>	+	+	+		
G1.A1	<i>Quercus-Fraxinus-Carpinus betulus</i> woodland on eutrophic and mesotrophic soils	Дубово-ясенєво-грабові ліси на евтрофних і мезотрофних ґрунтах	+	+	+	+	
G1.A4	Ravine and slope woodland	Яружні та схиліві ліси	+	+		+	

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони			
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий
G3.1B	Alpine and Carpathian subalpine <i>Picea</i> forests	Альпійські та Карпатські субальпійські ялинові ліси		+		
G3.1C	Inner range montane <i>Picea</i> forests	Ялинові ліси внутрішніх масивів		+		
G3.1F	Enclave <i>Picea abies</i> forests	Острівні ялинові ліси	+			
G3.25	Carpathian <i>Larix</i> and <i>Pinus cembra</i> forests	Карпатські ліси з модрина та сосни кедрової		+		
G3.4232	Sarmatic steppe <i>Pinus sylvestris</i> forests	Сарматські ліси степової зони з <i>Pinus sylvestris</i>	+			+
G3.4E	Ponto-Caucasian <i>Pinus sylvestris</i> forests	Понто-Кавказькі ліси з <i>Pinus sylvestris</i>				+
G3.5	<i>Pinus nigra</i> woodland (but excluding G3.57: <i>Pinus nigra</i> reforestation)	Ліси з <i>Pinus nigra</i> (за винятком G3.57: Насадження <i>Pinus nigra</i>)				+
G3.7	Lowland to montane mediterranean <i>Pinus</i> woodland (excluding <i>Pinus nigra</i>)	Соснові ліси від низовинного до гірського середземноморського поясу (за винятком, <i>Pinus nigra</i>)				+
G3.9	Coniferous woodland dominated by <i>Cupressaceae</i> or <i>Taxaceae</i>	Хвойні ліси з домінуванням <i>Cupressaceae</i> або <i>Taxaceae</i>				+
G3.E	Nemoral bog conifer woodland	Заболочені хвойні ліси неморальної зони	+	+		
H1	Terrestrial underground caves, cave systems, passages and waterbodies	Підземні печери, печерні системи, печерні проходи та водойми	+	+	+	+
H2.3	Temperate-montane acid siliceous screes	Кислі силікатні осипища помірно-гірського поясу		+	+	
H2.4	Temperate-montane calcareous and ultra-basic screes	Кальцифітні та ультраосновні кам'янисті осипи помірно-гірського поясу		+		
H2.5	Acid siliceous screes of warm exposures	Кислі силікатні осипи теплих експозицій	+			+
H2.6	Calcareous and ultra-basic screes of warm exposures	Кальцитні та ультраосновні кам'янисті осипи теплих експозицій	+			+
H3.1	Acid siliceous inland cliffs	Кислотні силікатні континентальні кліффи	+	+	+	+
H3.2	Basic and ultra-basic inland cliffs	Основні та ультраосновні континентальні кліффи	+	+		+
H3.511	Limestone pavements	Горизонтальні відслонення вапняків	+	+		+

Код	Латинська назва	Українська назва	Біогеографічні регіони				
			Континентальний	Альпійський	Паннонський	Степовий	
X01	Estuaries	Естуарії					+
X02	Saline coastal lagoons	Солоні приморські лагуни					+
X03	Brackish coastal lagoons	Солонуваті приморські лагуни					+
X04	Raised bog complexes	Комплекси верхових боліт	+	+			
X18	Wooded steppe	Заліснені степи	+				+
X29	Salt lake islands	Острови солоних озер					+
X35	Inland Sand Dunes	Континентальні піщані дюни	+				+
X36	Depressions (pody) of the Steppe zone	Депресії (поди) степової зони					+

ДОДАТОК 2

Список видів птахів із Резолюції 6 Бернської конвенції, для яких створюється мережа Емеральд (Смарагдова мережа) в Україні

Код	Латинська назва	Українська назва
A001	<i>Gavia stellata</i>	Гагара червоношия
A002	<i>Gavia arctica</i>	Гагара чорношия
A007	<i>Podiceps auritus</i>	Пірникоза червоношия
A019	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Пелікан рожевий
A020	<i>Pelecanus crispus</i>	Пелікан кучерявий
A021	<i>Botaurus stellaris</i>	Бугай
A022	<i>Ixobrychus minutus</i>	Бугайчик
A023	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Квак
A024	<i>Ardeola ralloides</i>	Чапля жовта
A026	<i>Egretta garzetta</i>	Мала біла чапля
A027	<i>Casmerodius albus</i>	Чапля велика біла
A029	<i>Ardea purpurea</i>	Чапля руда
A030	<i>Ciconia nigra</i>	Лелека чорний
A031	<i>Ciconia ciconia</i>	Лелека білий
A032	<i>Plegadis falcinellus</i>	Коровайка
A034	<i>Platalea leucorodia</i>	Косар
A037	<i>Cygnus bewickii</i>	Лебідь малий
A038	<i>Cygnus cygnus</i>	Лебідь-кликун
A042	<i>Anser erythropus</i>	Гуска мала
A060	<i>Aythya nyroca</i>	Чернь білоока
A068	<i>Mergus albellus</i>	Крех малий
A071	<i>Oxyura leucocephala</i>	Савка
A072	<i>Pernis apivorus</i>	Осоїд
A073	<i>Milvus migrans</i>	Шуліка чорний
A074	<i>Milvus milvus</i>	Шуліка рудий
A075	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Орлан-білохвіст
A078	<i>Gyps fulvus</i>	Сип білоголовий
A079	<i>Aegypius monachus</i>	Гриф чорний
A080	<i>Circus gallicus</i>	Зміїд
A081	<i>Circus aeruginosus</i>	Лунь очеретяний
A082	<i>Circus cyaneus</i>	Лунь польовий
A084	<i>Circus pygargus</i>	Лунь лучний
A089	<i>Aquila pomarina</i>	Підорлик малий
A090	<i>Aquila clanga</i>	Підорлик великий
A091	<i>Aquila chrysaetos</i>	Беркут
A092	<i>Hieraetus pennatus</i>	Орел-карлик

A094	<i>Pandion haliaetus</i>	Скопа
A097	<i>Falco vespertinus</i>	Кібчик
A098	<i>Falco columbarius</i>	Підсоколик малий
A103	<i>Falco peregrinus</i>	Сапсан
A104	<i>Bonasa bonasia</i>	Орябок
A108	<i>Tetrao urogallus</i>	Глушець
A119	<i>Porzana porzana</i>	Погонич звичайний
A120	<i>Porzana parva</i>	Погонич малий
A121	<i>Porzana pusilla</i>	Погонич-крихітка
A122	<i>Crex crex</i>	Деркач
A127	<i>Grus grus</i>	Журавель сірий
A128	<i>Tetrax tetrax</i>	Хохітва
A129	<i>Otis tarda</i>	Дрохва
A131	<i>Himantopus himantopus</i>	Кулик-довгоніг
A132	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Чоботар
A133	<i>Burhinus oedicnemus</i>	Лежень
A135	<i>Glareola pratincta</i>	Дерихвіст лучний
A138	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Пісочник морський
A140	<i>Pluvialis apricaria</i>	Сивка звичайна
A151	<i>Philomachus pugnax</i>	Турухтан
A154	<i>Gallinago media</i>	Баранець великий
A157	<i>Limosa lapponica</i>	Грицик малий
A159	<i>Numenius tenuirostris</i>	Кульон тонкодзьобий
A166	<i>Tringa glareola</i>	Коловодник болотяний
A167	<i>Xenus cinereus</i>	Мородунка
A170	<i>Phalaropus lobatus</i>	Плавунець круглодзьобий
A171	<i>Phalaropus fulicarius</i>	Плавунець плоскодзьобий
A176	<i>Larus melanocephalus</i>	Мартин середземноморський
A177	<i>Larus minutus</i>	Мартин малий
A180	<i>Larus genei</i>	Мартин тонкодзьобий
A189	<i>Gelochelidon nilotica</i>	Крячок чорнодзьобий
A190	<i>Sterna caspia</i>	Крячок каспійський
A191	<i>Sterna sandvicensis</i>	Крячок рябодзьобий
A193	<i>Sterna hirundo</i>	Крячок річковий
A195	<i>Sterna albifrons</i>	Крячок малий
A196	<i>Chlidonias hybridus</i>	Крячок білощокий
A197	<i>Chlidonias niger</i>	Крячок чорний
A198	<i>Chlidonias leucopterus</i>	Крячок білокрилий
A215	<i>Bubo bubo</i>	Пугач звичайний
A217	<i>Glaucidium passerinum</i>	Сичик-горобець
A220	<i>Strix uralensis</i>	Сова довгохвоста
A222	<i>Asio flammeus</i>	Сова болотяна

A223	<i>Aegolius funereus</i>	Сич волохатий
A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Дрімлюга
A229	<i>Alcedo atthis</i>	Рибалочка
A231	<i>Coracias garrulus</i>	Сиворакша
A234	<i>Picus canus</i>	Жовна сива
A236	<i>Dryocopus martius</i>	Жовна чорна
A238	<i>Dendrocopos medius</i>	Дятел середній
A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Дятел білоспинний
A241	<i>Picoides tridactylus</i>	Дятел трипалий
A242	<i>Melanocorypha calandra</i>	Жайворонок степовий
A243	<i>Calandrella brachydactyla</i>	Жайворонок малий
A246	<i>Lullula arborea</i>	Жайворонок лісовий
A255	<i>Anthus campestris</i>	Щеврик польовий
A272	<i>Luscinia svecica</i>	Синьошийка
A293	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	Очеретянка тонкодзьоба
A294	<i>Acrocephalus paludicola</i>	Очеретянка прудка
A307	<i>Sylvia nisoria</i>	Кропив'янка рябогруда
A320	<i>Ficedula parva</i>	Мухоловка мала
A321	<i>Ficedula albicollis</i>	Мухоловка білошия
A338	<i>Lanius collurio</i>	Сорокопуд-жулан
A339	<i>Lanius minor</i>	Сорокопуд чорнолобий
A379	<i>Emberiza hortulana</i>	Вівсянка садова
A392	<i>Phalacrocorax aristotelis desmarestii</i>	Баклан чубатий
A393	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Баклан малий
A396	<i>Branta ruficollis</i>	Казарка червоновола
A397	<i>Tadorna ferruginea</i>	Галагаз рудий
A402	<i>Accipiter brevipes</i>	Яструб коротконогий
A403	<i>Buteo rufinus</i>	Канюк степовий
A404	<i>Aquila heliaca</i>	Орел-могильник
A409	<i>Tetrao tetrix tetrix</i>	Тетерук
A429	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Дятел сирійський
A457	<i>Strix nebulosa</i>	Сова бородата
A511	<i>Falco cherrug</i>	Балобан
A533	<i>Oenanthe pleschanka</i>	Кам'янка лиса

ДОДАТОК 3

Приклад скарги до Бернської конвенції

Convention on the Conservation of
European Wildlife
and Natural Habitats

COMPLAINT FORM

NB: Complaint forms must be submitted in electronic word format, and not exceed 3 pages, including the first administrative page. A maximum 5-page report can be attached. The Secretariat will request additional information on a case-by-case basis.

Please, fill in this form and send it to the attention of:

Iva OBREtenova

Directorate of Democratic Governance, Culture and Diversity

Council of Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

E-mail: Iva.OBRETENOVA@coe.int

First name: ..Oleksii.....
Surname(s): ..Vasyliuk.....
On behalf of (if applicable): ..NGO «UKRAINIAN NATURE CONSERVATION GROUP».....
Address: ..Gogol str. 40, Vasylkiv, Kyiv oblast, Ukraine, 08600.....
Town/City: ..Vasylkiv.....
County/State/Province: ..Ukraine, Kyiv oblast.....
Postcode: ..08600.....
Country: ..Ukraine.....
Tel.: ..(+38 097) 100-04-73.....
Fax:.....
E-mail: ..uncg.ua@gmail.com.....
Web site:.....
Date: 29.03.2018.
Electronic Signature

1. Please state the reason of your complaint (refer also the Contracting Party/es involved and the Articles of the Convention which might be violated).

There is a project of building a wind power plant (75 wind turbines with total power of 300 megawatts) very close to the Emerald network area of Ukraine – “Zatoky” (number UA0000214), which is situated on the Karkinitzka and Dzharylgatska bays of Black sea in Herson region of Ukraine (see attached map). The procedure of Environmental Impact Assessment on this project is lately over.

The Report on EIA of this project are based on poor data from field ornithological research (only several days of observations were conducted, in winter – only 1 day (!)).

The Report on EIA of this project has received numerous comments from the public, among them from several environmental NGOs (and UNCG also), the main from them was proposition to move location of wind turbines away from the Black sea coast and its bays, because the Planned Activity are placed at the intersection of two transboundary migration routes of many birds species and near their wintering places (many of these bird species are listed in Resolution 6 of Berne Convention) and the territory of Planned Activity are the nesting place of 30% of Ukrainian population of *Glareola pratincola* – rare bird species, listed in Resolution 6 of Berne Convention and in Red book of Ukraine. The territory of planned activity are partially placed in IBA territory and Ramsar site (see attached map) and it is situated in place, actively used by numerous of birds during seasonal migration, wintering and nesting.

Violating Ukrainian Law «On Environmental Impact Assessment» by not taking into account these comments, the Department of Ecology of Herson Regional State Administration, on 11.02.2019 gave a conclusion which recognizes the Planned Activity as permissible. EIA number of this case in national register of EIA is 20181021829 <http://eia.menr.gov.ua/places/view/1829>

Articles of the Bern Convention, which might be violated: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10.

2. Which are the specific specie/s or habitat/s included in one of the Appendices of the Bern Convention potentially affected? (Please include here information about the geographical area and the population of the species concerned, if applicable)

Emerald area “Zatoky” (number UA0000214) is a place for birds species, listed in Resolution 6 of Berne Convention (from SDF):

A396 *Branta ruficollis* (wintering 50-200 individuals),

A027 *Casmerodius albus* (concentration 50-200 individuals),

A231 *Coracias garrulus* (reproducing 10-20 pairs),

A038 *Cygnus cygnus* (wintering 200-500 individuals),

A026 *Egretta garzetta* (concentration 100-300 individuals),

A127 *Grus grus* (concentration 100-300 individuals),

A075 *Haliaeetus albicilla* (wintering 5-20 individuals).

More information on numbers of birds species on this area are available in the description of IBA area “Karkinitz'ka and Dzharylgats'ka bays” (number UA067), situated here: <http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/karkinitzka-and-dzharylgatska-bays-iba-ukraine/details>

3. What might be the negative effects for the specie/s or habitat/s involved?

Construction of wind power plant which will consist from 75 wind turbines and 35 km long air power transmission line with voltage of 150 kv nearby the Emerald network area of Ukraine – “Zatoky” (number UA0000214) will negatively affect the conservation of birds species, which come during migration periods and for wintering in this Emerald network area, because of the mortal collisions with blades of windmills, which will be located very close to the boundaries of this Emerald network area.

4. Do you know if potentially affected species or habitats also fall under the scope of other international Conventions, (for instance: RAMSAR, CMS, ACCOBAMS, Barcelona Convention, etc) or if the area has been identified as a NATURA 2000/Emerald network site?

Planned Activity are placed back to back to the area of the Emerald network in Ukraine – “Zatoky” (number UA0000214) and partially on the IBA territory “Karkinits’ka and Dzharylgats’ka bays” (number UA067) <http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/karkinitska-and-dzharylgatska-bays-iba-ukraine> and Ramsar site Karkinitska and Dzharylgatska Bays (number 114): <https://rsis.ramsar.org/ris/114>

5. Do you know if there are any pending procedures at the national or international level regarding the object of your complaint?

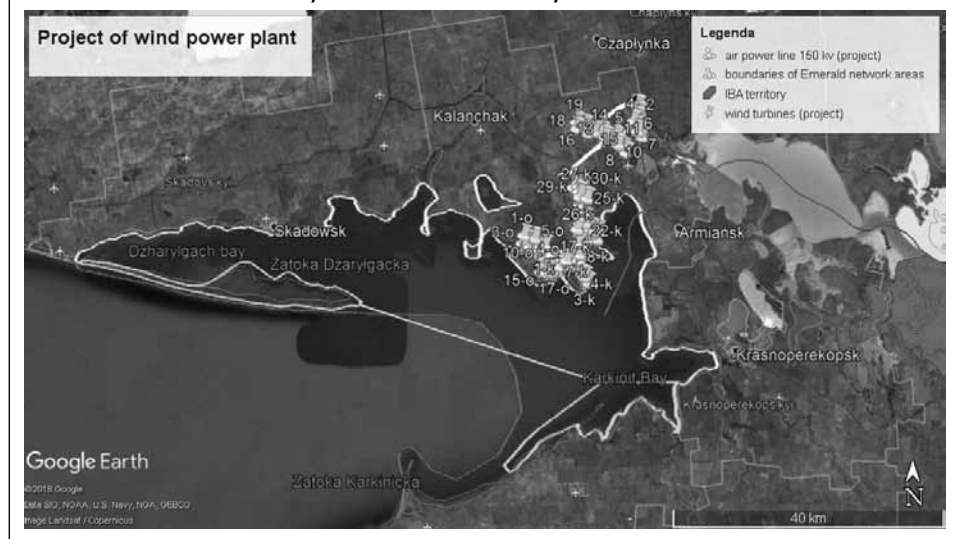
We think, that conclusion on EIA of this project should be canceled, and that the other territorial alternatives of the Planned Activity should be considered, as well as properly ornithological observations during all season of the year and all periods of the day should be performed during 2-year period.

At this time, generally, the boundaries of Emerald sites of Ukraine are not reflecting in urban planning documentation, which causes the planning of such activities on their areas, as described in this complaint.

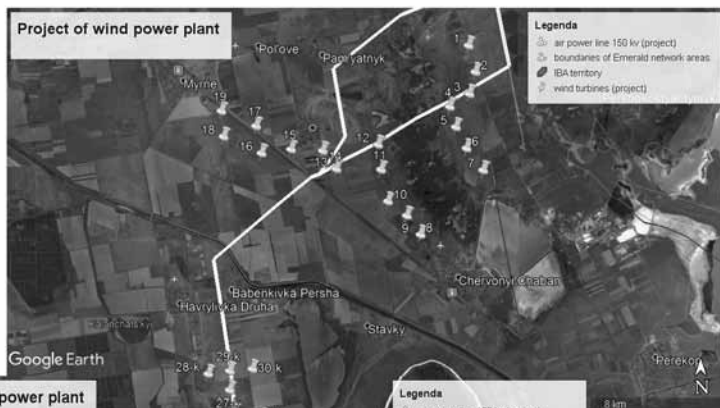
Also it is worth to mention here, that the public environmental initiative “Emerald – Natura 2000 in Ukraine” have stressed couple of years ago in their list to the Secretariat of the Berne Convention, that the boundaries of Emerald areas of Ukraine, which include only the water surface, should include also nearby coastal areas, and also cannot be smaller than the boundaries of IBA areas. So we also think, that boundaries of the Emerald network area “Zatoky” (number UA0000214) should be enlarged to boundaries of IBA territory “Karkinits’ka and Dzharylgats’ka bays” (number UA067).

6. Any other information (existence of an Environmental Impact Assessment (EIA), size of projects, maps of the area, etc)

General view of the territory of the Planned Activity:

More close view of the territory of the Planned Activity:

**Проектування і збереження територій
мережі Емеральд (Смарагдової мережі)
Методичні матеріали**

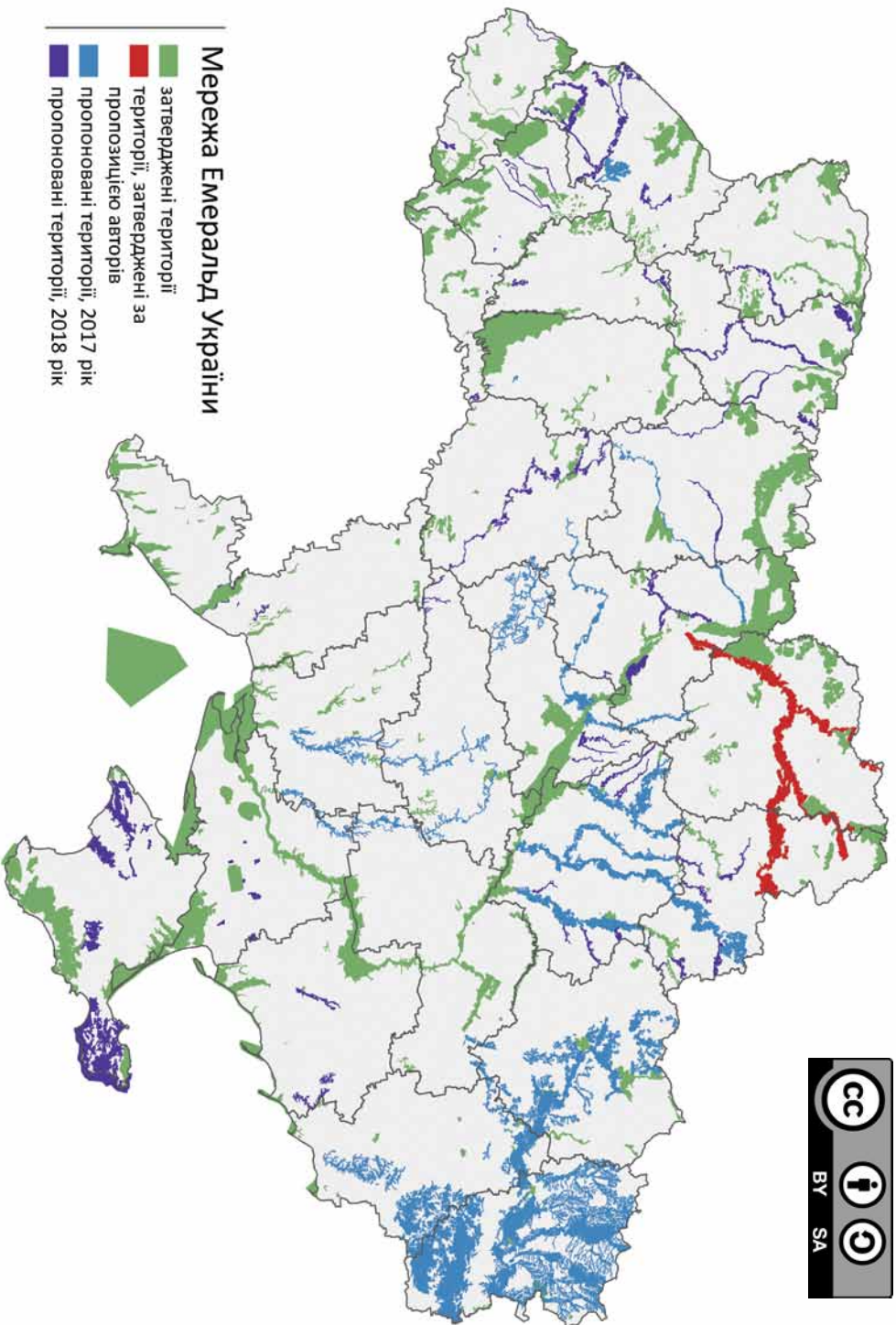
Василюк О., Борисенко К., Куземко А., Марущак О., Тєстов П., Гриник Є.

Книга містить довідкову та методичну інформацію щодо проектування територій для включення у мережу Емеральд (Смарагдову мережу) України, а також інформацію про доступні на цей час інструменти збереження територій, які вже включені до цієї мережі.

Видання буде корисним для професійних біологів, натуралістів-аматорів, краєзнавців, органів місцевого самоврядування.

ISBN 978-617-7061-75-4

Розповсюджується безкоштовно.

Мережа Емералд України

- затверджені території
- території, затверджені за пропозицією авторів
- пропонувані території, 2017 рік
- пропонувані території, 2018 рік

